

Izhaja vsak četrtek

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:

34100 Trst, Ulica Valdirivo 36,
telefon 60824. Pošt. pred. (ca-
sella postale) Trst 431. Poštni
čekovni račun Trst, 11/6464

Poštnina plačana v gotovini

T E D N I K

NOVI LIST

Posamezna številka 400 lir

N A R O Č N I N A
četrtna lir 3.750 - polletna lir
7.500 - letna 15.000 — Za ino-
zemstvo: letna naročnina lir
20.000 — Oglasi po dogovoru
Sped. in abb. post. I. gr. 70%
S E T T I M A N A L E

ŠT. 1348

TRST, ČETRTEK 17. DECEMBRA 1981

LET. XXXI.

Božič in naša dejanja

Zo Božič dobivamo in tudi sami piše-
mo razglednice s slikami zasnežene pokra-
jine v zvezdnati noči in z idiličnimi hiši-
cami pod kupolami mehkega belega snega
ter s slovesno razsvetljeno cerkvico, proti
kateri hite k polnočnici trume otrok in
odraslih. Nekateri ironizirajo take razgled-
nice, a vendarle bi jih pogrešali, če jih le-
pega predbožičnega dne ne bi več našli v
naših papirnicah in trafikah. Preveč smo
že od vedno navajeni na to božično idi-
ličnost.

K božični idili spadajo tudi božična dre-
vesa v javnih lokalih, na trgih naših mest
in seveda v naših domovih, voščilni napi-
si v mestnih središčih, sestavljeni iz pisa-
nih žarnic, in še marsikaj drugega. Pri
srečanjih si voščimo vesel Božič in srečno
novo leto ter smo prepričani, da se bodo
ta naša voščila vsaj delno uresničila. Neka-
ko podzavestno pričakujemo, da bo vse
življenje v božičnih dneh z novoletnim
časom vred zadobilo drugačno, prijaznej-
šo in milejšo podobo.

Toda življenje teče dalje svojo pot in
vsa ta božična idila ne spremeni bistveno
niti njegove podobe niti njegovega pote-
ka. Sredi božičnega praznovanja nas lahko
preseneti novica o smrti kakega bolnega
prijatelja ali sorodnika. Tudi na božični
dan se bodo marsikje na svetu dogodile
hude prometne in druge nesreče. Tudi
med prazniki, ko bomo sami sedeli za bo-
gato obtoženimi mizami, bo na desetine mi-
lijonov ljudi na svetu stradalo in prav ti-
sti hip, ko se nam bodo dobre jedi že upi-
rale, bo umiralo od lakote na tisoče in ti-
soče otrok.

Zato se na Božič ne smemo predajati
navidezni idiličnosti in se osamiti v lastno
udobje. Ne smemo se odrezati od resnične-
ga Božiča na svetu. Resnični Božič pa je
lahko le sredi življenja. Jezus se je rodil
na svet zato, da bi mu prinesel odrešenje,
da bi pregnal temo nevednosti o smislu in
cilju človekovega življenja, da bi mu vdih-
nil upanje, da bi pomagal trpečim, da bi
potolažil nesrečne, da bi oznanjal ljubezen
in mir med ljudmi ter jim pokazal pot k
Bogu kot viru večnega življenja in vsega
dobrega. Zato se Jezus ni rodil za fanta-
zijsko božično idiliko, ampak za resnično
življenje.

dalje na 16. strani ■

SNEG NA KRASU

(Foto M. Magajna)

Naročnikom, bralcem
in vsem Slovincem želi vesele
božične praznike in srečno
novo leto 1982

NOVI LIST

Protidelavski udar na Poljskem

Svet upira oči v Poljsko. Kako se bo končalo?

V noči od sobote na nedeljo je dal ministrski predsednik general Jaruzelski z vojsko in policijo zasesti tovarne in vhode v rudnike, javna poslopja in sedeže neodvisnega sindikata Solidarnost. Uvedeno je bilo obsedno stanje. Meje so zaprte, telefonske in druge zveze z ostalim svetom pretrgane, razen za najnujnejše primere. Vozijo pa mednarodni vlaki, a z le redkimi potniki. Poljake, ki se vračajo iz tujine, spustijo noter, a ne puste ven. Smejo pa odpotovati iz Poljske tujci, ki so se mudili tam na obisku. V prvih dneh so aretirali vsaj 3.000 ljudi, med njimi vse vodilne sin-

sus« pri Varšavi. Nobenega dvoma tudi ni, da je prišlo ponekod do ruvanja med vojaštvom in delavstvom in da je bilo na desetine ranjenih. Do tega trenutka pa še niso potrjene vesti o mrtvih.

V splošnem se da sklepati, da je udar presenetil tudi sindikat Solidarnost in to predvsem iz dveh vzrokov. Prvi je ta, da je bil udar izveden v noči na nedeljo, ko delavcev ni bilo v tovarnah, saj so imeli prost dan. Drugega pa je iskati v preveliki gotovosti Solidarnosti, da si vlada generala Jaruzelskega ne bo upala storiti kaj takšnega, glede na moč Solidarnosti in na javno mnenje. Vendar se je Solidarnost glede tega zmotila. Tretji vzrok pa je najbrž iskati v zadržanju poljske Cerkve zlasti primasa Glempa, ki je zadnje čase vedno bolj igral vlogo posrednika med vlado in sindikatom, skušajoč pomirjevalno vplivati na oba in vzbujajoč vtis, da režim da veliko na njegovo posredovanje. V resnici pa je poljska cerkvena hierarhija s tem nehoti uspevala sindikat, hromila njegovo aktivnost, zlasti stavkovno gibanje, in zavlačevala njegove odločitve. Sindikalni voditelj Walesa je zadnje čase takorekoč več časa prebil na pogovorih s primasom Glempom kakor pa na zasedanjih sindikalnega vodstva. Ni dvoma, da si je tudi primas Glemp delal iluzije. Kot se je zvedelo, je dal aretirati general Jaruzelski tudi večje število katoliških intelektualcev.

Ni še tudi znana usoda Lecha Walesa. Medtem ko so bili aretirani vsi drugi glavni voditelji Solidarnosti, kolikor so jih dobili v roke, je ta baje ostal na prostosti, toda kje? Dozdaj, četrty dan po udaru, še nihče zunaj Poljske ne ve, kje se nahaja. Vse kaže, da so ga sicer prijeli in zaprli ali neke internirali, baje neke na robu Varšave, vendar formalno ni zaprt, ampak samo »poklican na pogajanja«. Govori pa se, da je odklonil pogajanja in zahteval posvet s primasom Glempom in s političnimi svetovavci Solidarnosti.

Zaenkrat kaže, da se je dal presenetiti tudi Walesa kot ves sindikat. Predvsem se ni zavedel — ali vsaj ne dovolj — nevarnosti, ki grozi od Jaruzelskega. Že samo imenovanje generala za predsednika vlade bi mu bilo moralo vzbuditi sum in mu biti v opomin. A dal se je morda okužiti od sen-

timentalnosti, ki jo čutijo Poljaki do svoje vojske, kot vsak narod, ki dolgo dobo svoje zgodovine ni mogel in smel imeti svoje vojske (Poljska je bila pod tujo oblastjo od konca napoleonskih vojn do časa prve svetovne vojne, ko je spet ustanovil poljsko vojsko poznejši maršal Pilsudski v osvobodilni vojni proti ruskim okupatorjem ob pomoči centralnih sil, Nemčije in Avstrije). Jasno pa je bilo od vsega začetka, da bo skušal Jaruzelski s silo rešiti položaj, če mu to ne bi uspelo zlepa, s pogajanjem, kar je tudi poskušal, a kot znano, brez uspeha. Sindikat je tudi precenjeval svoje dejanske možnosti v moribitnem merjenju sil, ki si ga je predvsem predstavljal bolj postopno. Zanašal se je na učinkovitost stavk, a prav to orožje se je obrnilo proti njemu, kajti neprestane stavke, v katere so gnali sindikat skrajneži, so povzročile še večje pomanjkanje in zato določeno naveličanost delavcev. Pokazale so, da se z njimi ne da izbojevati pravega izboljšanja življenjskih

dalje na 15. strani ■

OBVESTILO NAROČNIKOM

Zaradi čedalje večjih tiskarskih stroškov smo sklenili nekoliko povišati naročnino za leto 1982. Letna naročnina bo od 1. januarja leta 1982 dalje znašala 18.000 lir. Za inozemstvo bo letna naročnina znašala 22.000 lir. Prepričani smo, da bodo naši naročniki upoštevali naše težave in nam kljub podražitvi ostali zvesti kot doslej.

UPRAVA NOVEGA LISTA

dikaliste Solidarnosti, pa tudi precejšnje število bivših vodilnih partijcev, med njimi Gierka. Kakaj so aretirali te, seveda ni znano, glede na zaporo vesti. Morda so obtoženi popuščanja nasproti Solidarnosti ali pa so obdolženi, da so zakrivali stanje, ki je povzročilo vznik neodvisnega sindikata? Svet lahko za zdaj le ugiba.

Javno mnenje na Zahodu je sprejelo novico o vojaškem udaru, na Poljskem s presenečenjem. V resnici namreč gre za vojaški državni udar, čeprav ga je izvedel sam predsednik vlade. Ta udar zelo spominja na državni udar, ki ga je izvedel sam kralj Aleksander v Jugoslaviji 6. januarja 1929, ko je ukinil demokratično ustavo in ustavna jamstva ter uvedel svojo osebno diktaturo. Spominja tudi na Hitlerjev udar 1933, ko si je kot nemški kancler dal izglasovati od parlamenta polnomočje, s katerim je uvedel totalitarno diktaturo. Vendar pa se za zdaj še ne da dokončno presoditi značaja državnega udara generala Jaruzelskega. Gotovo je le, da gre za udar, s katerim je prevzela oblast na Poljskem vojska namesto partije, čeprav je po vsej verjetnosti v ozadju najbolj nepopustljiv del poljske partije, oprt na Sovjetsko zvezo, kjer sedijo morda zakulisni organizatorji tega udara.

Redke in bolj slučajnostne novice, ki prodrejo iz Poljske, govorijo o pojavih odpora med delavci in študenti, zaprli so baje celo deset predstavnikov poljskih upravnih dežel, vojvodstev. V predmestjih Varšave, Gdanska in še nekaterih drugih mest je bilo baje slišati streljanje in po štirih dneh od udara se zdi gotovo, da so se delavci zabarikadirali v nekaterih velikih tovarnah, kot npr. v tovarni traktorjev »Ur-

Pil v Zagradcu

(Foto M. Magajna)

Umrl je Tone Fajfar

Na ljubljanskih Žalah so v torek, 15. t.m., pokopali znanega političnega delavca in publicista Toneta Fajfarja, ki je umrl v Ljubljani v petek, 11. t.m., v starosti 68 let. Z njegovo smrtjo je legel v grob še eden od ustanoviteljev Osvobodilne fronte in voditeljev narodnoosvobodilnega gibanja. Skupno z Edvardom Kocbekom in Marjanom Brecljem je Tone Fajfar bil eden vidnejših predstavnikov krščansko-socialistične skupine, ene od štirih ustanovnih skupin Osvobodilne fronte.

Pred kratkim smo v našem listu poročali o drugi, razširjeni izdaji knjige »Odločitve«, ki bi jo morali predstaviti časnikar-

jem prav na dan, ko se je njen avtor Tone Fajfar moral zateči v bolnišnico.

Pogreba, na katerem so pokojniku izkazali njavišje državne časti, so se udeležili vidnejši predstavniki slovenskega političnega življenja. V imenu slovenskega političnega vodstva se je od pokojnika poslovil predsednik Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije Mitja Ribičič, v imenu Prešernove družbe pa Ivan Potrč. Ob odprtem grobu pa je spregovoril Jože Jurač, ki se je pokojnika spomnil iz vrst Jugoslovanske strokovne zveze, to je bivše sindikalne organizacije, v kateri je bil Tone Fajfar član načelstva.

Prof. Aleš Lokar o svojem delu in izkušnjah v tržaškem občinskem svetu

Z imenovanjem komisarja se je predčasno končal tudi Vaš mandat v tržaškem občinskem svetu. Kako bi sami ocenili svoje delovanje, zlasti glede na to, da je bila funkcija občinskega svetovaleca za Vas, ki ste vseučiliški profesor, prva taka izkušnja?

Izkušnja je bila, dejal bi, pozitivna, vendar na svojevrsten način. Zdi se mi, da razumem, kam ciljate, ko me vprašujete za svoje vtise kot univerzitetnega profesorja. Pravimate, da je v tem deloma problem: profesorji na univerzi smo po strokovni plati verjetno bolj »teoretsko« nastrojeni. Izkušnja na občini pa je bila zelo »praktična«, dejal bi celo, življenjska: strankarska dialektika, ki prav gotovo ne moli v kake »umske višave«, praktični problemi upravljanja, predvsem pa ljudje s svojimi slabostmi in vrlinami. Toda ne vem zakaj, upal bi si reči, da prihajajo v politiki do izraza prej slabosti kot vrline. Razen tega pa je tu prisotna še grozovita »lepljivost« pri delovanju javnih uprav v naši državi: strahovite birokratske težave pri reševanju vsakega problema. Menda je potrpljenje v današnji politiki edina neobhodna vrlina.

V svet tržaške občine ste bili izvoljeni na listi Slovenske skupnosti, torej kot odkrit pripadnik slovenske narodnostne skupnosti. Ste se čutili pri tem kaj prikrajšanega v primerjavi z drugimi naši sorojaki, ki pa so bili izvoljeni na italijanskih vsedravnih listah? Kakšne so v tem pogledu Vaše izkušnje?

Glede tega nisem imel večjih problemov: v občinskem svetu smo bili vsi enaki in delovanje vsakega izmed nas je bilo odvisno izključno od njegovega osebnega angažmaja. Seveda, jaz sem glede tega bil morda celo na boljšem kot ostali slovenski kolegi: kot edini predstavnik stranke, sem bil tudi član ožje komisije načelnikov skupin, ki ureja vse delovanje občinskega sveta in je torej zelo važna. To mi je nudilo možnost stalnih intervencij, kar sem v okviru možnosti tudi izkoriščal. Sam sebi sem si postavil za motto: če že moram preseleti tukaj toliko ur, potem je bolje, da se čim več oglašam, drugače, bi se dolgočasil. Zdi se mi, da so bili drugi slovenski kolegi pri tem nekoliko prikrajšani. Vezala jih je namreč strankarska disciplina, ki točno določa kdaj, kako in v kakšnih temah naj nastopajo.

To je sicer po eni plati dobro, ker jim omogoča specializacijo in poglobitev v posamezne teme, po drugi pa je marsikdaj in marsikje preveč disciplinirano in ne-spontano, kar daje njihovem delovanju neko skoraj religiozno resnost in zadržanost, ki jo, po moje, politika nikakor ne zasluži. Glede nekaterih nastopov se je zdelo, kakor da bi reševali vse probleme človeštva, od imanentnih do transcendentnih, a v ozadju so ponavadi zelo banalni človeški interesi. Kakor če bi s topom streljali na muho. Najbolj izrazito je bilo to pri komunistih. In opazil sem, da jih moti, če jim človek pre-

doči to realnost. Oni bi radi, da bi bilo vse skupaj le del velike zgodovinske igre in boja med svetlim in temo.

V občinskem svetu ste se morali zanimati tako za splošne probleme mestne občine kot za probleme, ki se še poglobljejejo slovenskega prebivalstva. Bi navedli glavne splošne probleme in tiste, ki zadevajo Slovence?

V našem občinskem svetu, ki je nastopil leta 1978, je z Listo za Trst in radikalcima nastala neka povsem nova dialektika, znotraj katere se je bilo težko znajti, ker poprejšnja merila niso bila več merodajna. Stvari so se bistveno spremenile!

Reakcija tradicionalnih strank in politikov je bila različna: nekateri so skušali vse skupaj

**Prihodnja številka Novega lista bo
izšla v četrtek, 7. januarja 1982.**

proglasiti za neumnost, kakor nekateri krščanski demokrati stare garde, drugi so skušali razbirati znake delovanja »temnih sil« (komunisti), tretji so skušali ribariti v kalnem (Pannella, Almirante) in povleči kako večjo ribo iz tržaškega volivstva, četrte je vse to povsem pasiviziralo, predvsem tiste, ki niso imeli v sebi zadovoljive kulturne priprave in pripravljenosti na novost, ki je napočila. Jaz sem že koj na prvem nastopu julija 1978 skušal povedati sledeče: iz racionalnega stališča sodeč je situacija skoraj nemogoča: tri Listine točke so za nas Slovence prej kot škodljive, nezanimive, razen morda prenosa mešane industrijske cone s Krasa proti morju. Mnenja pa sem, da so dokaj nezanimive in celo morda škodljive za Trst v celoti. Kdaj pa bo mesto to razumelo, je, seveda, drugo vprašanje.

Druga stvar je, seveda, če stvari gledamo iz iracionalnega, emocionalnega vidika. Mnogi profesionalni politiki so to dejstvo, po mojem mnenju, prezrli. In to je bilo zgrešeno. Moj predhodnik na tržaški občini, Rafko Dolhar, me je učil pomena emocionalnosti v politiki. Mar ni res, da mnogo naših ljudi voli za našo stranko, ker jo enostavno »ljubi«, saj pravijo »naša« stranka prav v tem pomenu besede. Celotni mi sami imamo v bistvu do nje takšen odnos. Lagal bi se, če bi trdil, da smo v njej povsem brez interesov, toda to je drugotnega pomena. Če bi človek bil v njej samo zaradi interesov, bi obupal že po dveh tednih!

Podobno je tudi drugod, še zlasti pri Listi za Trst. Ne smemo pozabiti, da del Tržačanov ni nikoli »ljubil« tradicionalnih strank, zanje so volili bolj iz oportuniteti. Zdaj so se vsi ti ljudje iz več razlogov, ki jih tu ne moremo do kraja analizirati, iz vseh mogočih koncev in krajev (desnice, središča in levice), zllili v Listo.

To je ustvarilo »veter«, če naj se tako izrazim, ki je začel pihati in celo pometati. Takšen veter pa je lahko tudi ustvarjalen.

Seveda, sedaj moram prav tako odkrito priznati, da smo po treh letih te bitke zopet pristali tam, kjer smo bili za časa prejšnjih uprav: edina konstruktivna poteza, ki smo jo vsi skupaj uspeli narediti, je bila postavitev u prave krajevne zdravstvene ustanove (USL), v katero smo izvolili dva predstavnik SSK, profesorico Abramovo in Mira Opelca. Ta zadnji je prišel celo v ožji odbor. To pa sloni še zmeraj na »stari« logiki leve sredine: krščanska demokracija, okoli katere se je zbralo nekaj tako imenovanih »malih«.

Lista se je izkazala namreč za gibanje, ki ni zmožno sodelovanja z drugimi! Če tega vprašanja ne bo znala rešiti, jo bo to prej ali slej drago stalo.

V tem razburkanem morju smo skušali postaviti in rešiti čimveč naših, slovenskih problemov.

Če izpustimo probleme bolj tehnične narave, kot so razne ceste, razsvetljava, kanalizacija, gradbena dovoljenja, službe in podobno (česar pa ne bi smeli omalovaževati, ker je vse to za našega človeka bistvene važnosti!), bi dejal, da so bila glavna vprašanja okoli katerih smo se spoprijemali sledeča: šolstvo, kultura, zemlja in zaščitni zakon za Slovence v Italiji.

Glede šolstva, bi omenil vrtca v Bazovici in Lonjerju, osnovno šolo pri Katinari in Industrijski zavod ter Zavod za geometre v bivši psihiatrični bolnišnici. Glede kulture, predvsem Slovensko stalno gledališče, za katerega smo Upravi iztrgali kar precejšnjo vsoto, glede zemlje pa predvsem bitko za Kolonkovec, ki je dala nekaj konkretnih rezultatov: zmanjšanje razlaščenih površin na samem Kolonkovcu ter obvezo uprave, da bo spremenila načrt o ljudskih gradnjah. Glede zaščitnega zakona pa smo izbojevali resolucijo, ki obvezuje upravo, da začne kar na svojo roko, še preden se zbudijo v Rimu, izvajati določene pravične ukrepe v korist naše skupnosti.

Kot zanimivost pa bi omenil tudi resolucijo za postavitev spomenika Mariji Tereziji, ki jo je občinski svet sprejel in ki je zahtevala pra-

dalje na 14. strani ■

Motiv s Proseka v starem delu vasi

(Foto M. Magajna)

Naše šole so volile

V nedeljo 13., in v ponedeljek 14. t.m. dopoldne, so bile na vseh šolah v Italiji volitve v šolske zborne organe. V vsedr-žavnem merilu je bila udeležba, splošno gledano, precej šibka. Slovensko učno in neučno osebje, starši in dijaki, pa so dokazali svoj čut odgovornosti in so se v primerjavi z vsedržavnimi rezultati udeležili volitev v mnogo večjem številu kot ita-

odstotkov, na italijanskih šolah pa se je odstotek vrtel okoli 45 oddanih glasov na sto volilcev.

Dovolj je tudi, da pogledamo, koliko odstotkov dijakov je volilo na naših šolah. Na liceju »France Prešeren« je glasovalo 90 odstotkov, na učiteljsku pa celo 95 odstotkov. Število dijaških glasov teh dveh zavodov je kar dovolj zgovorno, če ga primerjamo s 65 odstotki italijanskih dijaških glasovnic.

Slovenski volilni upravičenci so volili samo za obnovitev razrednih, medrazred-

nih, področnih in zavodskih svetov. Soglasno so se namreč odzvali povabilu enotnega šolskega odbora in bojkotirali volitve v okrajne in pokrajinske svete. Ponovno so torej dokazali, da je slovenska narodna skupnost, ki živi v Italiji in ki voli na slovenskih osnovnih, srednjih ali višjih šolah, soglasno za to, da naša šola dobi svojo samostojnost, brez katere ne bo mogla razvijati vseh svojih načrtov. Samostojen slovenski šolski okraj je potrebna in upravičena zahteva Slovencev v Italiji. Tega se zavedajo tudi oblasti, od dežele naprej, ki bi tudi prva morala dati za Rim potrebna privoljenja, da se vsa zadeva reši. Do sedaj smo lahko opazili, da se stvar v tem smislu tudi premika. Upajmo le, da ne bo ostalo samo pri tem.

ZUPNIJA SVETEGA JERNEJA CERKVENI PEVSKI ZBOR — OPČINE

vabita na

KONCERT BOŽIČNIH PESMI

ki bo na božič, 25. decembra 1981 ob 17. uri
v župni cerkvi po blagoslovu

Sodelujejo:

MEŠANI PEVSKI ZBOR »M. KOGOJ«
iz Trsta pod vodstvom Nade Zerjal-Zaghet

SASA MARTELANC z božično mislijo
in DOMAČI CERKVENI PEVSKI ZBOR
pod vodstvom Janka Bana

lijanski volilci. Podobno kot pri prejšnjih volitvah, se je tudi tokrat pokazalo, da so slovenski volilci mnogo bolj občutljivi za te probleme. Razlog je verjetno v tem, da je slovenska šola nam vsem pri srcu in zato čutimo, da smo dolžni zanjo storiti, kar le moremo, da bi uspešneje delovala. Če si malo ogledamo številke, takoj ugotovimo, da jih je od slovenskih volilnih upravičencev oddalo svoj glas približno 75

Koncert v devinski cerkvi

Ob priliki obnove orgel je devinska župnijska skupnost priredila koncert Kvarteta Telemann iz Trsta. Sestavljajo ga sami mladi glasbeniki: organist Andrej Pegan, flautistka in violinistka Nives Košuta, flautistka Erika Slama in Štefan Bak, ki igra violi da gamba. Izvajali so Frescobaldijevi deli Capriccio pastorale za orgle in Canzon prima za violino, violi da gamba in basso continuo, J.S. Bacha Sonato za flauto, violino in basso continuo ter Fantazijo »Valet will ich dir geben« za orgle, J. B. Loeilleta Trio-Sonato za kljunasto flauto, prečno flauto in basso continuo, Pachelbela Toccato v g-molu in Toccato v C-duru za orgle, Naudota Trio-Sonato za kljunasto flauto, prečno flauto in basso continuo, kot zadnjo skladbo pa še G. Ph.

Telemanna Sonato v F-duru za kljunasto flauto, prečno flauto in basso continuo.

Devinčani in gostje, ki so napolnili devinsko cerkev, ki je posvečena sv. Duhu, so bili naravnost navdušeni nad izvajanjem mladega kvarteta, ki je pokazal veliko zlitost, smisel za fraziranje in precejšnjo točnost izvajanja, čeprav so tokrat prvič nastopili v tem sestavu. Ta njihov krstni nastop bi vsekakor zaslužil, da bi doživel še kako ponovitev, saj so izvajali dela, ki jih redkokdaj slišimo, so pa pravi biseri dobe, v kateri so nastali.

Devinske orgle, ki jih je pred kratkim temeljito obnovil mojster Nossal iz Trsta, so pokazale svoje glasbene zmogljivosti in glasovne značilnosti tudi ob izvajanju koncertnih skladb. Devinčani so se lahko prepričali, da lepo zvenijo tudi same in skupaj s prečno flauto, kljunasto flauto, z violino ali violi da gamba.

Za kroniko naj povemo, da je pred začetkom koncerta vse prisotne pozdravil domači g. župnik msgr. Ivan Kretič, ki je v svojih pozdravnih mislih povedal nekaj besed o pričakovanju božičnih praznikov in o glasbi, ki lahko pomaga ljudem, da lepše gredo vase. Spregovorila sta tudi Nadjia Colja in Marko Tavčar, ki sta, prva v italijanščini, drugi pa v slovenščini, razvila nekaj misli o vlogi orgelske glasbe v liturgiji in nalogah, ki jo ima cerkveni pevski zbor. Na kratko sta tudi povedala nekaj zgodovine obnovljenih orgel, ki so jih izdelali takoj po prvi svetovni vojni, ko so tudi obnovili zaradi bližnje fronte porušeno cerkev. Omenila sta tudi organista, Jožefa Coljo, ki je nanje prvi igral in ki je dolgo vrsto let opravljal službo devinskega organista. Danes orgla pri sv. mašah v Devinu Herman Antoni, pojejo pa mladi pevci, ki so tudi člani deklškega zbora Devin in Fantov izpod Grmade.

—o—

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE V TRSTU

ACE MERMOLJA

PINKO TOMAŽIČ IN TOVARIŠI

OB 40-LETNICI USTRELITVE

(dokumentarna lepljenka)

V soboto, 19. dec. 1981, ob 20.30 v Ricmanjih

PROSTOR MLADIH

TRIDESET LET SKAVTIZMA

Slovenski skavti in skavtinje praznujejo tridesetletnico življenja in dela med zamejskimi Slovenci. Oktobra 1951 je bila v Škednju ustanovljena prva skupina izvidnikov, ki jih je začel zbirati takratni kaplan Lojze Zupančič. Kmalu so se mu pridružili prvi laiki, sestanki so se začeli tudi v drugih krajih na Tržaškem. Poleti 1952 je bil prvi tabor na Sv. Višarjah. Organizacija je dobila svoja pravila, kroje in ustroj. Ob duhovnem voditelju Zupančiču je postal načelnik pok. Oton Berce, starešina pa prof. Ivan Theuerschuh, ki je še danes častni starešina vseh slovenskih skavtov in skavtinj na Tržaškem in Goriškem, ki so povezani v Slovensko zamejsko skavtsko organizacijo.

Po ustanovitvi Slovenskih tržaških skavtov so namreč nastale skavtinje v Trstu, skavti in skavtinje v Gorici. Pet let so vse skupine povezane v omenjeno organizacijo SZSO. Deželna povezava in bratski stiki s slovenskimi skavti in skavtinjami na Koroškem so se javno pokazali že na dveh slovenskih zamejskih »jamborejih« in pri drugih pobudah.

Jubilejno delovno leto 1981-82 pa bo še nudilo priložnost za obnavljanje spominov

na začetke in na dosedanje skavtsko delo v naših krajih. V načrtu je namreč izid posebne brošure o skavtski zgodovini. Poleg tega skavtsko vodstvo razmišlja o razstavi, prireditvi, srečanju nekdanjih in starejših skavtov in skavtinj.

Zunanje proslave pa bi bile prazne brez temeljitega vsakodnevnega dela. V tem letu se na Tržaškem zbira kakih 400 skavtov in skavtinj na tedenske sestanke. Po ena ali po več skupin živi v Devinu, Nabrežini, Svetem Križu, Mavhinjah, na Opčinah, Proseku in Kontovelu, Repentabru, Mačkoljah, Boljuncu, pri Sv. Ivanu, v Rojanu, pri Sv. Jakobu in v Škednju. Voditelji imajo redne sestanke deželnega in pokrajinskega skavtskega vodstva, poleg tega pa vodstev voditeljev istih starostnih vej (volčiči-veverice, izvidniki-vodnice, roverji-popotnice) in skupin v istih krajih (na Tržaškem je pet »stegov«), Omenita se lahko še seminarja za voditelje na Opčinah sredi oktobra in novembra na Repentabru (za voditelje najmlajših članov). V času pred Božičem ima vsaka veja duhovno srečanje za versko poglobitev. Te dni pa izide tudi druga številka mesečnega glasila tržaških skavtov in skavtinj Jambor.

40-letnica II. tržaškega procesa

15. decembra je minilo štirideset let. Tistega jutra leta 1941 so pod streli fašistov padle žrtve drugega tržaškega procesa: Viktor Bobek, Ivan Ivančič, Simon Kos, Pinko Tomažič in Ivan Vadal. To so bile žrtve, ki so jih usmrtili svinčenke, niso bile pa edine žrtve tega procesa, zaradi posledic mučenja in trpljenja ali bolezni so umrli še drugi slovenski fantje in možje, o katerih pozneje.

V teh dneh smo se Slovenci s celo vrsto spominskih proslav spomnili žrtev tega procesa in seveda tudi vsega fašističnega obdobja, ko je narod trpel pod tujevo narodomorno peto. DSI se je spomnilo tega dogodka 7. decembra letos. Spominski govor je imel dr. Rafko Dolhar. V dneh okoli žalostnega dogodka so se zvrstile tudi vse druge proslave. V petek, 11. decembra se je oddolžila spominu žrtev

val pa je tudi harmonikarski ansambel GM s Proseka-Kontovela. Nastopili so še člani SSG. Igralci SSG so ob tej priliki naštu-dirali lepljenko Aceta Mermolje »Pinko Tomažič in tovariši«, ki so jo prvič uprizorili v torek zvečer na odru doma Albin Sirk v Sv. Križu, točno na obletnico ustrelitve. Delo je režiral Sergij Verč, sceno pa je pripravil Marjan Kravos. Lepljenko bo seveda naše gledališče tudi ponavljalo po raznih društvih in šolah.

Slovenci smo se torej s temi proslavami vsaj delno skušali oddolžiti spominu žrtev drugega tržaškega procesa. Če bi hoteli strniti smisel vseh teh svečanosti, mislimo, da velja navesti sklepe govora pokrajinskega tajnika SSK, ki je takole zaključil svoj govor:

»1. Vez, ki je družila vse borce mučnike, je bil boj proti fašizmu in prepričanje, da je rešitev nacionalnega in socialnega problema v združitvi primorskih Slovencev in Hrvatov v lastni nacionalni državi.

2. Iz opisanega je dovolj razvidno, da se je odkrito odporništvo med primorskimi Slovenci proti italijanskemu nacionalizmu najprej in proti fašističnemu režimu pozneje porodilo že med vojaško zasedbo leta 1918 in se v skladu z razvojem razmer vedno bolj stopnjevalo in dobivalo vedno bolj ostre oblike. Prvi in drugi tržaški proces sta nekako dve najbolj vidni konici tistega široko razpredenega že ilegalnega odpora proti potujčevalni in asimilacijski politiki fašističnega režima proti primorskim Slovincem. V zvezi s tem velja poudariti, da atentati niso bili nikoli usmerjeni proti osebam; če so bile te prizadete, se je to zgodilo čisto po naključju. Akcije so bile izvedene v obrambo slovenskega naroda, to je v lastno obrambo.

3. Zaradi drugega tržaškega procesa ni umrla samo petorica, ki je bila ustreljena na Opčinah; umrli so tudi Edvard Mlekuž, Adolf Uršič, Andrej Čok, Jakob Samec in Slavko Škamperle.

4. Lahko delamo primerjave med tistimi, ki so na 2. tržaškem procesu ali zaradi njega umrli, češ ta je bil bolj pogumen, oni bolj brihten, tretji bolj bogat, četrta bolj izobražen, spet drugi boljši organizator, itd., toda če so dali življenje za slovenski narod, so dali največ, kar človek more dati in ta žrtev použije in praraste vse, kar je človek prej bil in kar je naredil.

5. Mali slovenski narod, ponižan, mučen, teptan in zastrašovan je našel in imel moralno moč, da se je zoperstavil mogočnemu državnemu fašističnemu aparatu in mu s svojim odporom in uporom začel izpodjedati korenine».

Zaključil pa je z besedami Toneta Rutarja, ki je v nekem svojem pregledu delovanja ilegalne organizacije TIGR zapisal: »Odpor slovenskih fantov proti fašizmu je izviral iz ljubezni do slovenskega ljudstva, da bi okupirano slovensko ozemlje ohranili bodočim slovenskim pokolenjem. S svojo borbenostjo so hrabril in podžigali slovensko ljudstvo na Primorskem k vztrajnemu odporu in vzbujali vzdušje pričakovanja na odločilni boj za osvoboditev. Neizpodbitno je dejstvo, da se je slovensko ljudstvo na Primorskem enodušno upiralo okupatorju in še posebno poitalijančevanju. Toda slovenska primorska mladina se je brezkompromisno borila, utrpela hude žrtve, a preprečila je namere mogočne fašistične države, da bi uničila slovenski živelj na Primorskem in s svojim pogumnim bojem vzbudila pozornost vsega demokratičnega sveta.«

Slovenska skupnost. Na njenem sedežu v ulici Machiavelli 22 so pripravili majhno razstavo nekaterih dokumentov in članov, ki pričajo o dogodku. Spominski govor je imel pokrajinski tajnik stranke dr. Zorko Harej, Livij Valenčič in Gregor Pertot sta prebrala več pesmi, ki govore o dogodku in prebrala nekaj pisem žrtev, med njimi tudi eno Simona Kosa, ki še ni bilo objavljeno. Nastopil je tudi pevski zbor Fantje izpod Grmade.

V soboto, 12. decembra, so se v mali dvorani gledališča Verdi spomnili Pinka Tomažiča in tovarišev tržaški komunisti. Govorila sta Bernetičeva in Postogna, pel pa TPPZ »Pinko Tomažič«. Tudi SKK se je tega dne s spominskim govorom Rafka Dolharja spomnil obletnice ustrelitve. Naslednjega dne, v nedeljo, 13. decembra, je VZPI-ANPI priredila na openskem strelišču spominsko svečanost. V imenu pripravljalnega odbora sta spregovorila G. Postogna in M. Pahor. Pri svečanosti sta s petjem sodelovala moški in ženski zbor Tabor z Opčin. Na Opčinah pa so se dogodku spomnili še na drug, bolj trajen način. V soboto zvečer so v Prosvetnem domu odprli novo knjižnico, imenovano »Pinko Tomažič in tovariši«. Na slovesnosti sta sodelovala oba zbora društva Tabor in še dramski odsek istega društva.

Slovenska kulturno gospodarska zveza se je 40-letnici usmrtnice oddolžila s spominsko svečanostjo v ponedeljek, 14. decembra zvečer v veliki dvorani Kulturnega doma. Govoril je ravnatelj zgodovinskega odseka Narodne in študijske knjižnice, spored priložnostnih pesmi je zapel moški pevski zbor »Vasilij Mirk«, sodelo-

Srečanje borčevskih organizacij v Celovcu

Prvič v Celovcu so se v soboto 5. decembra, srečali predstavniki borčevskih organizacij iz prostora Alpe-Jadran. Na srečanju so sodelovale odporniške organizacije in združenja žrtev fašizma iz Slovenije, Hrvaške, Furlanije-Juljske krajine in Koroške. Udeležence srečanja v celovškem domu glasbe sta pozdravila koroški deželni glavar Leopold Wagner in celovski župan Leopold Guggenberger, med častnimi gosti pa so bili deželni svetnik Rudolf Gallob, jugoslovanski konzul v Celovcu Alfonz Naberžnik ter predsednika obeh slovenskih osrednjih organizacij dr. Franci Zwitter in dr. Matevž Grilec.

V poročilih, ki so jih podali predstavniki posameznih organizacij, so poudarili, da povezujejo sodelujoče organizacije mnogi skupni interesi, med katerimi sta še posebej skupna borba proti naraščajočim pojavom neonacizma in prizadevanje za mir in razoroževanje. Za vsedržno združenje partizanov Italije je spregovoril njegov predsednik za Furlanijo-Juljsko krajino Federico Vincenti poročilo za Zvezo socialističnih borcev za svobodo je podal

predsednik Hans Pawlik, za OEPV-jevsko združenje političnih preganjancev dr. Carl Sweceny in za deželno Zvezo avstrijskih borcev odpora in žrtev fašizma Josef Nischelwitzer.

Janez Vipotnik je v imenu ZZB NOV Slovenije in Hrvaške med drugim poudaril pomembnost dosledne izpolnitve vseh mednarodnih obveznosti do narodnih manjšin in se zavzel za razširitev sodelovanja med borčevskimi organizacijami Avstrije, Italije in Jugoslavije. Tako Jože Partl za Zvezo slovenskih izseljencev kot Janez Wutte-Luc za Zvezo koroških partizanov pa sta še posebej opozorila na neizpolnjene avstrijske obveznosti do slovenske manjšine iz člena 7 avstrijske državne pogodbe.

Poseben okvir je srečanju odporniških organizacij, ki predstavljajo pomemben prispevek k ohranitvi miru in dobrososedskemu odnosu v tem delu Evrope, dal nastop Koroškega partizanskega pevskega zbora pod vodstvom Branka Čepina.

(Sindok)

Devin na začetku stoletja

Ko je na začetku sedemnajstega stoletja piemontski servit Gregorio Alasia da Sommaripa prišel v Devin, je smatral za potrebno, da se nauči slovenskega jezika. Učil ga je sin devinskega gospoda Raimunda VI. Matija. Takrat se je mladi servit pridno naučil jezika vaščanov prav gotovo tudi zato, da bi se lahko z njimi sporazumel in jim bil kot duhovnik lažje na uslugo. Vendar so leta šla mimo in ko so se proti koncu prejšnjega stoletja naselile v Devinu nekatere italijanske družine ribičev in delavcev v kamnolomih in v tovarni sardin, ki je bila v Devinu, se je stanje v vasi precej spremenilo. Italijanska iredenta je takoj začela delovati in kmalu so pred današnjo gostilno Ples zgradili italijansko »Lego nazionale«. V njej je danes vojašnica orožnikov. S prihodom in delovanjem »Leghe nazionale« v Devinu pa so se za vaščane začele tudi težave. Zaslutili so nevarnost, kajti Italijani so s svojo »lego« takoj začeli z asimilacijskim delom, ki je kmalu pokazalo znake raznarodovanja. Toliko so delali, da je Edinost 7. februarja 1900 zapisala: »da so naši nasprotniki s pomočjo vsakovrstnih laži zaprli slovenski otroški vrtec v Devinu«. S tem pa bi lahko rekli, da se začenja v Devinu tudi organizirano delovanje domačinov, da bi se uprli raznarodovanju in da bi utrdili narodno zavest Devinčanov.

Da je bilo stanje v vasi tako, je gotovo krivda tudi kneza Hohenloheja, ki je bil precej na strani Italijanov. V službi je imel nekega Negrina, ki je tudi vodil šolsko in propagandno društvo »Lega nazionale«. Ta je dosledno podpiral in dajal kruha italijanskim družinam, ki jih je sprejemal predvsem v tovarno sardin. Ta, čeprav majhna skupina Italijanov, je začela prav kmalu izzivati domačine. »Lega« si je celo upala ponuditi občini šolsko poslopje, pod pogojem, da ta zahteva v šoli pouk v italijansčini.

Kot piše Andrej Gabršček v svoji prvi knjigi »Goriški Slovenci«, je »občinski svet z županom Plesom na čelu to ponudbo s prezirom odklonil«. Seveda ta odločitev občinskega sveta ni šla kar tako mimo. Ko so Slovenci v Devinu ob neki priložnosti javno izrazili svoje negotovnosti do »Leghe nazionale«, je ta prijavila domačine sodišču. Pred sodiščem se je moralo zgovarjati 22 Devinčanov z županom in dvema njegovima hčerama na čelu. Vsi so bili oproščeni. Vaščani pa so obtožence sprejeli z velikim navdušenjem in sam devinski dekan je vsem zagotovil »vdanost in ljubezen občine«.

Ostalo pa je še vedno vprašanje otroškega vrtca, za katerega se je zanimal tudi zavod »Šolski dom« iz Gorice, ki pa je na žalost prav v tistih časih doživljal manjšo krizo. Tudi zaradi tega verjetno ni mogel zadovoljivo rešiti vprašanja devinskega vrtca. Devinčani pa se niso vdali in Edinost z dne 7. februarja 1900 piše: »Dne 4. t.m. so priredili tukajšnji mladeniči in moške ples in zabavo v prostorih gostilne Ples. Šlo je za to, da s čistim dohodkom priskočijo na pomoč slovenskemu otroškemu vrtcu, katerega so nam naši nasprotniki s pomočjo vsakovrstnih laži zaprli. Slavno društvo »Šolski dom« je podalo proti temu utok ter dobilo dovoljenje za odprtje. Zato pričakujemo nestrpnost, da nam omenjeno društvo čim prej odpre otroški vrtec. — Veselica se je vršila v najlepšem redu. Godba in udeležniki smo bili od prvega do zadnjega sami Slovenci. To je bil prvi slučaj, da smo bili Slovenci čisto sami med seboj. Nikdo ni mislil, da nas je toliko... Vmes je zapel mladi mešani zbor nekaj lepih pesmi in vsakdo je bil zadovoljen«.

To je bil torej začetek prosvetnega in kulturnega delovanja v Devinu. Toda še isto leto, potem ko so v vasi priredili še en ples z istim namenom, so Devinčani

Vhod v devinski grad okrog leta 1935

smatrali za potrebno, kot izpričuje takratni tržaški slovenski dnevnik, z dne. 22. avgusta, da »tukajšnji rodoljubi so si osnovali bralno-pevsko društvo. Pravila se odpošljejo v potrjenje na merodajno mesto. Bog živi narodnjake!« »Merodajno mesto« je prošnjo zadovoljivo rešilo in Edinost 7. decembra 1900 ima na tretji strani nekajvrstično vabilo-novico. »Bralno društvo »Ladja« v Devinu vabi svoje društvene člane na 1. občni zbor, ki bo dne 16. t.m., v sobi g. M. Gabrovca ob 3. uri popoldne. Dnevni red: 1. Nagovor. 2. Volitev odbora. 3. Razni predlogi. Osnovni odbor.« Tako je bilo torej v nedeljo 16. decembra 1900 ustanovljeno društvo »Ladja«, ki je zelo živahno delovalo. Med večjimi prireditvami, ki jih je to društvo imelo, velja gotovo omeniti izlet tržaškega »Sokola« 25. avgusta 1901. Udeležili so se ga goriški »Sokol«, pevsko društvo »Nabrežina« in pevsko društvo »Kolo« iz Trsta. V imenu tržaškega »Sokola« je pozdravil dr. Rybar. O tej veselici so takratni primorski listi zelo obširno poročali. Med letom pa so seveda prirejali običajne veselice, plese, a tudi igre, ki jih je izvajal domači amaterski oder. Veliko veselico je društvo »Ladja« priredilo tudi 20. septembra leta 1903. Takrat so na proslavi nastopili zbori iz Nabrežine, Štandreža, Kontovela in »Velesila« iz Škednja. Največja prireditev, ki jo je devinsko bralno in pevsko društvo »Ladja« organiziralo, je gotovo bila slavnost ob razvitju društvene zastave, poleti 1910. Tistega dne je bilo v Devinu vse okrašeno. V vas so prišli kramarji, ki so se razvrstili ob cesti, ki gre skozi vas. V Devin so prišli številni gostje z vlakom, a tudi z ladjo, ki pa ni mogla v pristanišče, ker je bila prevelika. Zato so naredili plavajoč most, da so ljudje lahko izstopali. Ker je bilo prisotno ogromno število ljudi, so prireditve in slovesno razvite zastave pripravili na dvorišču za devinsko osnovno šolo, kajti prostor na Plesovem vrtu, kjer so bile običajno društvene prireditve je bil premajhen.

Da je bilo delovanje društva »Ladja« zelo bogato in uspešno ter zanimivo, izpričuje tudi dejstvo, da so pri njem sodelovali tudi ljudje iz Štivanja, Sosljana in Mavhinj. Kot se nekateri Devinčani še danes spominjajo, je bilo v vasi do leta 1920, ko je društvo prenehalo z delovanjem, zelo veliko veselice, iger, plesov, pevskih in podobnih prireditev. Zadnji predsednik Ivan Pecikar je imel v svojem stanovanju tudi bogato društveno knjižnico. Hranil pa je tudi zastavo, ki je okrog leta 1922 do-

Al in Mt

dalje na 14. strani ■

Članice in člani Bralnega in pevskega društva »Ladja« v Devinu

Občinska seja v Sovodnjah

V ponedeljek, 30. novembra, se je pod predsedstvom župana Vida Primožiča sestal občinski svet. Pri branju zapisnika zadnje seje je svetovalec SSK opozoril na obravnavano, a nezapisano interpelacijo, ki jo je v debati ob prebitku iz lanskega leta podal glede neke prošnje za prispevek. Tajnik je pojasnil, da je interpelacija zapisana v sklepu. Župan je dodal, da se bo o prošnji govorilo na prihodnji seji. Podžupan Klemše je poročal, da je iz Rima prišla vest, da so pristojni organi namenili 170,5 milijona lir posojila od 345 naprošenih, in sicer 150,5 milijona za razširitev ceste Rubije-Vrh, 20 milijonov za nakup šolskega avtobusa; za občinsko telovadnico pa pristojni organi zahtevajo dodatno dokumentacijo. Dela za razširitev ceste se bodo začela, kakor hitro se bo našlo podjetje, ki bo ta dela izvršilo. Šolski avtobus, ki ga bodo najeli pri podjetju Comolli iz Gorice, bo razpolagal s 40 sedeži ter naj bi stal nad 50 milijonov lir; dodatni strošek bodo krili iz postavke Bucalossi ter iz prodaje neke občinske ceste na Peči.

Vroča debata se je vnela pri razdeljevanju podpor športnim in prosvetnim društvom. Celotni letošnji znesek je znašal 6 milijonov lir, lani pa 4.950.000 lir. Podžupan Klemše je med drugim obrazložil kriterije oz. način, ki ga je ožji odbor uporabil ter najavil dve novi prošnji, ki sta jih predstavila druga skavtska četa Sovodnje in Rupa - Peč ter športno združenje Soča; dodal je, da je ožji odbor vseeno vključil v seznam za prispevek tudi to združenje, čeprav je novoustanovljeno in nima še pravega delovanja.

Celotni znesek je ožji odbor tako razdelil: Športno društvo Sovodnje 1 milijon (lani ista vsota), PD Sovodnje 1 milijon (lani 1 milijon, predlanskim 1 milijon), SPD Vipava 950.000 (1 milijon 700 tisoč), PD Danica 950.000 (600.000; 500.000), PD Skala 850.000 (350.000; 80.000), zbor Rupa-Peč 500.000 (350.000; 240.000), sekcija krvodajalcev 350.000 (350.000; 300.000), Kraški krti 100.000 (300.000; 200.000); Športno Združenje Soča 200.000, skavti 100.000.

Po branju seznama je eden od večinskih svetovalcev kritiziral porazdelitev podpor, rekoč, da ni pravilno znižati prispevke samo dvema društvoma ter jih dru-

gim občutno zvišati. Svetovalec SSK Pavletič je v svojem posegu med drugim dejal, da vidi v porazdelitvi preveč razlike med enim in drugim društvom in da ni pravilno, da se oškoduje eno društvo na račun drugega, čeprav so društva na enaki ravni. V nadaljevanju je Pavletič smatral za pravilno, da se prispevek za Združenje Soča črpa iz postavke, ki je namenjena prosvetnim društvom, ko je prošnja za prispevek občinski odbor prejel pred odobritvijo proračuna. Da bi se seznam nekoliko spremenil, je svetovalec SSK Černič predlagal, naj se zniža prispevek društvu krvodajalcev na račun skavtov. Pri tej vroči razpravi je podžupan Klemše ob koncu posega glede pomislekov manjšinskih svetovalcev namignil na neki svoj predlog, ki je bil očitno naperjen proti izvajanjem svetovalcev SSK; pri glasovanju so se ti svetovalci vzdržali.

Nadalje je občinski svet odobril okvirni načrt za občinsko kanalizacijo na celotnem območju občine. Dela naj bi po današnjih računih veljala poldrugo milijardo lir (o tem bomo podrobneje še poročali).

Sneg na Jezeru

(Foto M. Magajna)

li). Zatem so odobrili milijon lir, ki jih je dežela namenila za revnejše občane. Pri tej postavki je svetovalec Devetak vprašal, če je občinska uprava kaj ukrenila v zvezi z neko starejšo osebo na Vrhu. Podžupan Klemše je v pojasnilu omenil nedelovanje zdravniške reforme: občinska uprava je že mesec pred razpustom zdravniškega konzorcija poslala prošnjo za poseg, vendar kaže, da je tudi novonastala Krajevna zdravstvena enota nemogoča rešiti vprašanje. Ker občinska uprava nima še specializiranega osebja, ki bi skrbelo za take primere, je slednja že zaprosila deželo za poseg in sestavila programe, ki jih namerava izvesti v prihodnjem letu. Ob koncu je podžupan nakazal možne rešitve, ki jih uprava namerava prevzeti v sedanjem času.

17. OBČNI ZBOR SINDIKATA SLOVENSKE ŠOLE

Sindikata slovenske šole-tajništvo Gorica je sklical v soboto, 12. t.m., svoj redni občni zbor, ki je bil že sedemnajsti po vrsti. Prof. Albin Sirk, ki je predsednik sindikata, je pozdravil prisotne in podal svoje predsedniško poročilo, v katerem je predvsem poudaril specifično vlogo slovenskega šolskega sindikata, ki ima svoje izrazito poslanstvo; poleg tega, da rešuje vprašanja glede zahtev učnega in neučnega osebja, je SSS v Italiji tisti dejavnik, ki vsestransko skrbi za razvoj in krepitev našega šolstva. Ta krepitev se izraža tudi v skrbi, da se naši mladini zagotovi po opravljeni nižji srednji šoli, da lahko obiskuje raznovrstne smeri višjega izobraževanja. Omenil je ustanovitev sekcije trgovskega zavoda »Žiga Zois« v Gorici in zadnjo zahtevo odbora sindikata, da bi pri italijanskem tehničnem industrijskem zavodu ustanovili tudi slovensko sekcijo (naj povemo, da se o tem vprašanju prav v teh dneh razpravlja na goriški pokrajini, tako v svetu kot v šolski komisiji). Nadalje je prof. Sirk omenil nekatere probleme v zvezi z notranjim delovanjem sindikata, potrebo po večjem povezovanju s šolskimi organizacijami v Novi Gorici in pa vprašanje odnosov z enotno sindikalno zvezo. Sledilo je poročilo tajnika prof. Marjana Bednarika, ki je podal prerez celotnega delovanja odbora in se dotaknil nekaterih perečih vprašanj, kot na primer priznanja jugoslovanskih diplom, dodelitve doklade za znanje dveh jezikov in ustanovitve šol s slovenskim jezikom v videmski pokrajini. Občnemu zboru je prinesel pozdrav tudi prof. Vodopivec iz Nove Gorice v imenu tamkajšnjih sorodnih sindikalnih organizacij in zaželel, da bi že ustaljeno sodelovanje med goriškimi in novogoriškimi šolniki postalo še tesnejše. Blagajniškemu poročilu je sledila poglobljena debata, med katero so prisotni osvetlili nekatere aspekte delovanja sindikata in nakazali smernice za bodočo dejavnost. Ob zaključku so izvolili petnajstčlanski odbor, v katerem so profesorji, učitelji in neučno osebje; med njimi bodo izvolili 9 članov v izvršni odbor, po tri pa v nadzorni odbor in v razsodišče. V novi odbor so bili izvoljeni: Marjan Bednarik, Ivan Bratina, Neveca Budal, Vera Češut, Majda Sfiligoj, Leopold Devetak, Helena Knez, Sergij Korosec, Jože Pahor, Kazimira Paulin, Albin Sirk, Nataša Sirk, Vladimir Šturm, Oskar Ušaj in Marjan Vončina.

Zadnja nastopa goriške »Olympie«

V prvenstvu »D« lige so odbojkarji goriške »Olympie-Terpin« po prvem uspelem nastopu zabeležili prvi poraz proti ekipi »Volley« iz Krmina, ki ni najbolj močna, a ji je vseeno uspelo iztrgati našim odbojkarjem dve dragoceni točki. Kljub temu, da so že vodili z 2:1 in v četrtem setu povedli celo s 13:4, so »olympijci« nepričakovano klonili, morda ker so bili tudi preveč gotovi zmage. Vendar so se preteklo soboto izredno izkazali, ko so z odločnim 3:0 premagali ekipo »Italcantieri« iz Tržiča (v setih 15:8, 16:15, 15:7). Najbolj borben in zanimiv je bil drugi set in tudi v tretjem so gostje iz Tržiča napenjali vse sile, da bi si osvojili končni rezultat,

a »olympijci« so bili zanje pretrd oreh. Tako si je goriško moštvo priborilo ponovni dve točki in je sedaj s 4 točkami na drugem mestu lestvice za Juventino iz Štandreža; to se pravi, da bo tekma s tem moštvom skoraj gotovo odločilna za uvrstitev na končni lestvici.

—o—

ALOJZ REBULA O EDVARDU KOČBEKU

V zadnji, 77. številki revije »Iniziativa Ison-tina«, ki izhaja v Gorici in ki je ena izmed najvažnejših revij v pokrajini, je objavljen prispevek tržaškega pisatelja Alojza Rebule o Edvardu Kočbeku. V isti številki je tudi zapis o Rudolfu Saksidi izpod peresa Fulvia Monaia.

ENO DETE SE JE RODILO

Naša ljudska pesem zelo pogosto črpa svoje motive iz globoke vere slovenskega naroda. Velikokrat poje o Materi božji, velikokrat o svetnikih, opeva pa tudi Božič. Nemogoče bi namreč bilo, da bi tak praznik, kot je Božič, gluho šel mimo slovenskega ljudskega pevca. Gospodovo rojstvo, ki je že v Svetem pismu zelo bogato in živo opisano, je bilo čudovito področje, krasen svet, ki je naravnost klical po tem, da ob njem človek izrazi svoje razpoloženje. To božično razpoloženje pa se lepo odraža tudi v slovenski ljudski pesmi.

Brez petja božičnih pesmi si sploh ne bi mogli predstavljati Božiča. To so pesmi, ki jih je vsakdo izmed nas pel ob jaslicah, že ko je bil prav majhen otrok. Polne so doživljanja božične skrivnosti, globoke vere in tudi, danes bi rekli s sodobnim izrazom, osebne molitve. V njih je tudi toliko krajevnih značilnosti, zemljepisno čisto slovenskih krajev in čisto slovenskih prvin, da je naravnost čudovito pomisliti, kako zna neki narod, cerkvenim dogman in pravilom navkljub, približati nekatere verske resnice svojemu pojmovanju in razumevanju. Ljudstvo se namreč ne da zapirati v neke ustaljene oblike »uradne liturgije«. Po svoje podoživlja cerkveni nauk in njegova globoka vera mu narekuje vedno znova nove zamisli in prijeme, da jo lahko po svoje izraža.

Zanimivo je tudi ugotoviti, koliko čisto ljudskih pevskih formul je v takem versko-legendarnem petju. Kot primer si preberimo tole božično pesem, ki jo je Matija Majar zapisal v okolici Čedad. Pesem ni čisto božična, ker obravnava vse Kristusovo življenje, je pa naravnost značilna, kar se tiče ljudskega razlaganja Marijinega brezmadežnega spočetja ali Kristusovega trpljenja oz. mučenja.

*Marija rožice brala,
Oj te lepe rožice.
Jezusu jih shranjevala,
Lep pušlec napravlala.*

MILENA MERLAK

Polni upanja prihajamo...

*Spet polni upanja prihajamo od vsepovsod;
do bethlehemskega hlevčka nas vodi pot,
prihajamo, da obiščemo božje dete,
ki kot odrešenik svetá v jaslicah leži,
vso zemeljsko kroglo v drobni ročici drži.*

*Spet polni vere prisluškujemo petju angelov.
Kako skrivnost in radost je njihov
božični spev!*

*Med zemljo in nebom, od srca do srca,
se širi kot neskončen in večni odmev.
Kako svetlo sevajo vse zvezde z neba!*

*Spet polni ljubezni prihajamo tja, v Betlehem.
Za nami je smrtna noč nad seboj obupanega
človeštva,
za nami je vesoljna temá nesmisla in zla!
Spet nas obsevajo žarki iz božjega očesa...
Kako srečni smo, da je med nami Jezus;
JEZUS, TA LUC SVETÁ!*

Padriče

(Foto M. Magajna)

*Angel pernese rožico,
Lepo rožico liljico.
»Nate, nate, Marija, rožico,
Ki tak lepo diši«.*

*Marija je dihnila rožico,
Je znosila Jezusa.
Prav lepo ha je nosila
Celih mesecev devet.
To noč ga je rodila,
To noč, to sveto noč.
V tempel ha je nosila
Ta dan na sviečnico.*

*To so Judi zavedali,
Oj hudi Judi neverniki.
So Mariji Jezusa vkradli,
Prav daleč so ha pelali.
Daleč na horo visoko,
Hor na horo Kalvarijo.
Na hori ha čaka priješa,
Oj priješa judovska,*

*Sa notre Jezusa djeli,
Tok on ni vrjedan biv.
Tako terdo so ha prejšali,
Da mu je tekla sveta kri.
Češčena bodi sveta kri,
Od petih ranic mojha Boha,
Mojha Boha in stvarnika!*

Mnogo bolj človeška, taka, ki kaže na vsakdanje življenje našega človeka, je pesem, ki jo je Karel Strekelj, iz katerega zbirke je vzeta tudi prva pesem, napisal v svoji rojstni vasi, v Gorjanskem pri Komnu.

Prepisali jo bomo s slovenskimi črkami in ne s fonetičnimi znaki, ki jih uporabljajo jezikoslovci. Pesem pa zaradi tega ne bo nič izgubila na svoji pristnosti in tudi vernosti. Tako pravi:

*Mi smo štirje
ku pastirje,
radi vince pijemo.*

*Kar jimamo,
vse pradamo,
vse za slatko vince damo.
Tan na gmajni,
v razdrti štalci,
ana svatla luč gori.
Nutr Marija
Diete povija,
pravo diete Jezusa.*

*Nutr mi je
stari muš,
nar ta starši, svieti Juožof.
Z nogu miglje,
diete ziblje,
pravo diete Jiezusa.
Marija zdiše,
diete prepíše,
ker je niema v kej povit.
»Ti dej plenice,
jez dam petice,
ti buš dav an tuolar sam.
Ti dej suknju,
jez dan plajšič,
da bu Jiezus naš tovarš!*

To so pesmi, ki jih verjetno le še malokdo pozna. Prav gotovo pa nam vsem zveni v ušesih tista, ki poje o hlevčku bethlehmskem, ali tista, ki poje: »Poslušajte vsi ljudje, sveti Jožef v mesto gre...«. Podobno kot pastirčki, ki jih sprašuje pesem: »Povejte mi, pastirčki vi, al' ste kaj slišali,« se tudi mi v teh dneh, ko je angelska pesem: »Slava Bogu na višavah in na zemlji mir ljudem« še posebno aktualna z blagim srcem ob jaslicah spomnimo pesmi, ki so nas jih učile naše mame, da bomo lepše doživljali božične praznike, da bomo z mirnejšim srcem lahko pričakali tudi novo leto, ki naj nam prinese, kot poje ljudska iz Pečic na Koroškem:

*Oj kole — kole — koledo;
Leto lepo mlado!
Da b'vsak dan prinašalo
Nam v hišo božjo gnado!*

Kraška hiša v Repnu

(Foto M. Magajna)

Kaseta s posnetkom sv. maše

Ljubljanski verski tednik Družina je letošnje jesen izdal kaseto s posnetkom svete maše, v obliki, kakor jo predpisuje liturgična reforma po II. vatikanskem koncilu. Na kaseti je posneto celotno mašno besedilo z nekaterimi deli, ki so peti, po evangeliju pa slišimo tudi krajšo pridigo. Pri snemanju maše je sodeloval mešani pevski zbor Consortium musicum iz Ljubljane pod vodstvom Mirka Cudermana, mašnik je Lojze Uran, na orgle pa spremlja Cecilija Kobal.

Lahko rečemo, da gre za zgledno liturgično izvajanje, tako kar zadeva recitiranje dele, petje rezponzorijev in stalnih mašnih delov. Vsi mašni odgovori so peti dosledno v gregorijanskem koralu brez orgelske spremljave, kar še podkrepi njihov starodavni nadih in izvrtni slogovni značaj. Stalni mašni deli (Gospod usmili se, Slava,

Vera, Svet-Blagoslovljen in Jagnje božnje) pa so peti v slovenski varianti znane Sattnerjeve latinske maše Missa seraphica, ki je bila izdana leta 1910 v Ljubljani. Gre, kot je znano, za eno najuspešnejših maš slovenskih skladateljev, ki je zložena v poznoromantičnem duhu in je tudi v slovenski predelavi ohranila svojo prepričljivost. Na kaseti slišimo še tri znane cerkvene pesmi, Sattnerjevo Zvonovi so zapeli, Vavkovo K tebi Jezus ljubeznivi in Vodopivčevo Kristus Kralj. Odveč je poudarjati dovršeno petje zbora Consortium musicum, ki se zadnja leta uvršča med najboljše slovenske pevske zборе.

Zbor Consortium musicum iz Ljubljane je skupaj s sodelavci tako izpolnil še eno pomembno kulturno dejanje, važno tudi za širši slovenski kulturni krog. Tako smo se tudi Slovenci pridružili tistim evropskim narodom, ki so s posnetki na kasetah oz. ploščah omogočili poslušanje kvalitetno izvajane liturgije čim večjemu krogu poslušalcev. Kaseta s posnetkom slovenske svete maše bo gotovo koristila tudi tistim, ki se iz kakršnegakoli vzroka ne morejo udeleževati bogoslužja, zlasti še bolnikom.

A.

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE V TRSTU
GOSTOVANJE
MESTNEGA GLEDALIŠČA LJUBLJANSKEGA
V KULTURNEM DOMU V TRSTU

—
TONE PARTLJIČ
NA SVIDENJE NAD ZVEZDAMI

Režija: ALEŠ JAN

V soboto, 19. decembra, ob 20.30

— ABONMA RED B in F

V nedeljo, 20. decembra, ob 16. uri

— ABONMA RED C in G

Ker so abonmaji združeni, prosimo vse, razen abonentov reda D, da dvignejo nove številke sedežev v Kulturnem domu od torka dalje od 10. do 14. ure ali eno uro pred pričetkom predstave.

Pogovor v Skupnosti - Družina o Božiču

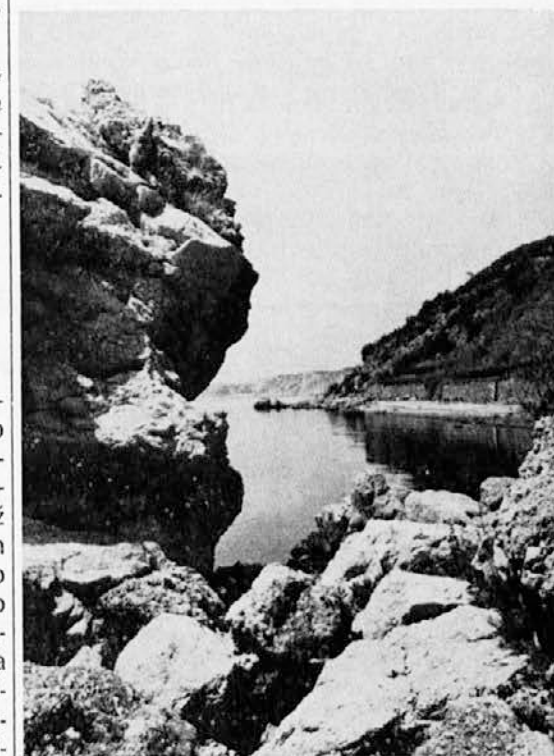
Obiskali sva Skupnost-Družino na Opčinah. Z njimi sva se pogovorili o tem, kako doživljajo Božič.

»V bolnici nisem čutil, da je Božič praznik, ker sem ga doživljal kot navaden dan. Odkar sem v Skupnosti, pa lahko resnično doživljam Božič in se čutim človek kot vsi ostali, ker tudi jaz sodelujem in ustvarjam. Božič ni samo praznik zunanosti, praznik potic in šampanjca, to je tudi trenutek združevanja, trenutek, ko smo si vsi duševno bližji. Zato se prav ob tej priliki shajamo s prijatelji, z ljudmi, ki so pripomogli k zgraditvi našega doma. Pogovarjamo se o tem, kaj smo med letom novega naredili, včasih povabimo tudi kak zbor ali glasbenika«, nama je pripovedoval fant.

»Letos smo nameravali preživeti Božič v hribih ali pa v Veroni, toda ne cene ne hoteli niso za nas primerni. Odločili smo, da ostanemo doma; povabili bomo samo tiste ljudi, ki so nam vsa ta leta stvarno pomagali in doživljali z nami lepe in grde trenutke.

Začasno živi z nami tudi pet drugih ljudi, ki nam pomagajo pri delu. To so v glavnem oporečniki zaradi vesti in laični misijonarji. Z njimi bomo preživeli Božič.

Prejšnja leta smo povabili veliko ljudi, ki so nam obljubili, da nas bodo še obiskali in nam pomagali. V resnici so bile to samo prazne besede in priložnostni govori: razu-

meli smo, da lahko računamo samo na nas same in na redke iskrene prijatelje.

Božič je praznik družine in v tem primeru praznik naše Skupnosti. Mladi, ki živijo z nami, so se odločili, da bodo preživeli Božič v Skupnosti.

Ni samo naključje, da se naš dom imenuje Skupnost; skupno živimo, skupno ustvarjamo in si pomagamo. Ker mi potrebujemo njih in oni nas.«

Lev Detela Božični spomin

Spokojna tišina adventnega časa! Blažilne mračine poslavljajočega se leta! Zdaj, ko se drevesa pod oknom odevajo v prosjono megló, ko narava zadržuje dih, ko studenec obstoji v zamrznjenosti, zaskovika kot sova spomin: dober in slab. Na stare bolečine pada sneg desetletij ... Ni čudno, da jih skušamo utišati ... Iz mračin mladosti šepeta veselje. Kot sveže vejice božičnega drevesa zeleni v naš sedanji čas in prostor. Stari cerkveni zvoniki spet ožive. Iz temé se izluščijo obrisi domačih hiš, obrazi dragih, ki so že dolgo na oni strani doline. Sneg zaškripa pod čvrstim korakom mojega deda, ko si s skrivnostnim leskom v očeh ogleduje smrečico v gozdu, ki jo bo posekal. Trenutek za tem se vijoličasto čarobno zasvetijo koti sobe, ki je ni več. Smreka je sedaj imenitno božično drevo, polno leska in skrivnostnega zvena.

Če natančno prisluhnemo, boste zaslišali utrip tistega daljnega časa, udarce drobnega kemblja ob pojočo kovino, božični zvon, ki nikoli ne utihne. Videli boste darove tistih, ki jih ni več, in tistih, ki bodo

prišli. Dva tisoč let božiča bo žarelo od severa do juga. Sonce bo vrglo svojo skopo luč skozi zaledenelo šipo, po kateri se bodo kot veseli splet mavrične svetlobe risale stare besede: »Kakor sonce skoz glaž gre, glaž se ne razbije, glej, tako je rojen bil Jezus od Marije.« Te besede nas vedno znova, po stoletjih in desetletjih, odločilno ujamejo. Vse je v temi. Stare hiše so razvaline, čez poti mladosti raste plevel, otroška soba je utočila v temi, dedov gozd je izgubljen — in vendar nas vse dohiti. Ko korakaš nazaj, te odžene naprej. Ko sanjaš daljne božične sanje, greš po stopnicah navzgor, daleč navzgor, tako visoko, kot si se vzpenjal tedaj, ko si bil otrok. Četudi morda vse mine, ljubezen in dobrota ostaneta. Že v otroštvu smo ju srečali. Ob božičnih večerih smo ju doživeli z dvojno močjo. Ta spomin, povezan z mislijo na naše drage, je kot prisrčno božično darilo. Studenec je obstal v zamrznjenosti, dokler ne bo v topli pomladi prerajeno drl v ozelenelo dolino, in čez vso zemljo bo sijala tista božična luč, ki zlomi osamljenost in blešči kot večno življenje.

Hans Waldmann

SVETA NOČ V GORAH

Zapestna ura se mu je ponoči ustavila, pozabil jo je bil naviti, in jutraj jo je naravnal samo po občutku za čas. Navadno se ni zmotil nikoli za več kot za nekaj minut. Zdaj sta fluorescenčna kazalca kazala štiri.

Slišati je bilo samo globoko Ruthino dihanje. Včasih se je v spanju premaknila in rahlo zastokala. Zaželel si je, da bi čim dalje spala, da bi tako ušla resničnosti, ki ju je obdajala. V mraku, ki je vladal v koči, je komaj razločil njeno s plaščem in senom pokrito postavo.

Sedel je na senu poleg nje in razmišljal. Kaj naj stori? Že tretji dan tičita v tej zasilni drvarski koči nekje v vorarlberških gorah in čakata, da bi nehala snežiti in bi lahko prehodila še zadnji del poti do švicarske meje, do rešitve in svobode. V žepih je imel le še malo posušenega rženega kruha, pol paketa kavne nadomestka in košček slanine, ki si ga je pritrgal in ga hranil zanjo več skorje kot mesa in maščobe. V teh treh dneh sta malo jedla, le za nujno silo, a vendar sta porabila skoro vse, kar sta imela. Ko sta se po prvi noči v tej koči visoko v gorah zbudila, je snežilo tako na gosto, da ni bilo mogoče niti pomisliti na to, da bi šla naprej. Posebno ona ni mogla v tem stanju gaziti po tako visokem in mehkem snegu. Sklenila sta počakati, da preneha snežiti, a snežilo je že tretji dan neprestano.

Tiho je vstal in stopil k lini, skozi katero je prihajalo malo svetlobe. Toda svetloba je prihajala bolj od beline snega kakor od dnevne svetlobe zunaj. Lina je bila spet do vrha zasuta s snegom. Odsunil ga je, a roba line ni očistil snega, da bi izgledalo vse čim bolj naravno. Sicer

ni bilo verjetno, a vendarle bi se moglo zgoditi, da bi prišel mimo kak lovec ali celo mejna straža in opazil, da je lina v stari drvarski koči čudno dobro očiščena. To bi bil konec zanju. To se ni smelo zgoditi, zdaj ko sta prispela že tako daleč, že skoro do cilja.

Pogledal je skozi luknjo, ki jo je bil napravil z roko v odprtino line. Zunaj je še vedno enako gosto snežilo. Slišati je bilo šelestenje snežink, ki

so sedale na streho koč, na okvir line in na meter in več visoko snežno odejo. Nikamor se ni videlo. Komaj je razločil najbližje jelke. Nekje daleč je čudno samotno zakrakil lačni vran v svojem gnezdu.

Stal je pri lini in vdihaval sveži zrak. V koči je bilo polno prahu od zdrobljenega sena, saj je bilo že staro, že mnogo let je najbrž ležalo tam, ne da bi ga bil kdo premenjal ali nanosil svežega. Kako je bilo z Ruth? Tudi njej je ta seneni prah najbrž dražil grlo, vendar ni kašljala.

Dolgo je stal pri lini in gledal, kako se zunaj temni. Kmalu ni več razločil jelk in potem tudi ne več migotanja snežink v zraku. Samo slišal je še njihovo šelestenje, ki pa mu je bilo prijetno. Zdelo se mu je, kakor da jima prijazno šepeta in ju krije — edina stvar na svetu, na katero sta se zdaj lahko zanesla, da ju ne bo izdala. Prekrile so vse njune stopinje. Toda kako bosta šla naprej po tako visokem snegu?

Nenadno je zaslišal, da se je Ruth začela premikati na senu, kakor da se je zbudila. Obrnil se je k njej in komaj razločil v temi, da sedi na senu.

»Kako je, Ruth?«

»Oh, ustrašila sem se, ko sem potipala, pa te ni bilo ob meni. Taka tema je tu.«

»Zunaj se je že znočilo.«

»Bova morala ostati tu še eno noč?«

»Se eno, Ruth, toda jutri gotovo ne bo več snežilo in bova lahko šla naprej.«

Molčala je in tudi on je molčal. Sedel je na seno k njej in v temi poiskal njeno roko.

»Nič se ne boj, Ruth, vse se bo dobro končalo. Zdaj sva že čisto blizu švicarske meje. Zdaj naju hitlerjanci ne bodo več ujeli.«

»Saj se ne bojim tega...«

»Česa pa se bojiš, Ruth?«

Šele čez nekaj trenutkov je tiho odgovorila: »Bojim se, da bi me prej zagrabilo... Da bi me presenetilo tu... ali na poti, v snegu... Porod...«

»Ali se ti zdi že tako blizu?«

»Zelo, zelo blizu, Karl.«

»Ali čutiš?«

»Zdi se mi...«

»Toda saj bi bilo prezgodaj, ali ne?«

»Oh, veliko prezgodaj. Toda počutim se tako, kakor da bi se bližalo.«

»To bi tudi ne bilo nič čudnega, po vsem tistem, kar si prestala. To večno bežanje in težka hoja po snegu... Toda to je bilo edino, kar nama je preostalo, če sva se hotela rešiti iz nacističnih krempljev, saj veš.«

»Vem in sem vesela, da sva prišla tako daleč. Toda kaj bo, če me prime tu, Karl?«

»Bo že kako, Ruth. Nekaj si bom že izmislil. Doslej sva se še vedno rešila iz vseh težav. Upam, da se bova še zdaj. Mogoče imaš samo tak občutek, a boš še vzdržala, vsaj nekaj dni, da prideva na ono stran. Posebno, če je res prezgodaj.«

»Gotovo, da je prezgodaj. Upam, da se motim.«

Potem sta molčala. Le včasih so zašelestele snežinke v lini. Zdaj pa zdaj je rahlo zašumelo seno, ko se je Ruth premaknila. Imel je občutek, da jo nekaj boli in da skuša s premikom telesa zadržati bolečine.

»Skušaj spet zaspiti, Ruth.«

»Saj skušam, pa ne morem.«

»Te boli?«

»Ja... Ne močno, a boli...«

»Skuhal bom kavo, Ruth. Hočeš?«

»Če si tako dober. Mogoče mi bo dobro storilo.«

Zanetil je ogenj v kupčku dračja na ognjišču in pristavil lonček z vodo iz snega, ki ga je bil čez dan natopil. Plamenček je prijazno razsvetlil koč, a hkrati razkril vso njeno primitivnost in zasilnost. Ko je voda zavrela, je vsul vanjo kavni nadomestek, a vseeno je kar prijetno zadišalo po prostoru.

»Hočeš, da ti nadrobim v kavo malo kruha?«

»Ne, hvala.«

Nalil ji je črno tekočino v pločevinasto skodelico in ji jo odnesel na ležišče.

»Na, a pazi, je še vroče.«

»Tako se bom vsaj segrela«, se je nasmehnila. Previdno je srebrnila nekaj požirkov.

Vesel je bil vedrine v njenem glasu.

»Upam, da ti bo dobro delo.«

»Upam.«

»Tako si dober z menoj, Karl«, je rekla čez čas. »Le zakaj si me moral srečati? Če bi me ne bil srečal, bi lahko bil zdaj že davno v Švici ali kje drugje na varnem.«

»Ali pa mrtev.«

Potem sta spet molčala. Ko je popila, je spet legla. Popravil ji je plašč in seno, ki ji je pokrivalo noge, in jo skušal razvedriti s kramljanjem o tem in onem, toda čez čas mu ni več odgovarjala in potem je zaslišal, da je tiho zastokala.

»Kaj je Ruth?«

»Boli... krči...«

»Kaj naj storim, Ruth?«

»Nič... nič se ne da storiti...«

Hočeš, da te spravim v dolino, v kako vas? Vzel te bom na hrbet, če ne boš mogla hoditi. Mogoče bova imela srečo in bova naletela na dobre ljudi, ki naju ne bodo izdali.«

»Toda če naju bi izdali, Karl? Ne, rajši ostanim tu. Naj se tu zgodi, kar se hoče. Bojim se pasti v roke morilcev.«

»Prav, Ruth.«

Sedel je zraven nje. Žerjavica na ognjišču je ugasnila in v koči je bila spet trda tema. Edina svetla točka je bila lisa snega v lini.

»Ti je bolje, Ruth?«

»Ne.«

Čez čas je začela spet rahlo stokati.

Prijel jo je za roko in jo podprl v svojih dlaneh. Čutil je, kako tišči nohte v njegove dlani, da bi premagala bolečine in zadušila stokanje.

»Je hudo, Ruth?«

»Hudo... zdi se mi, da se je začelo. Vsa sem mokra.«

»Kaj naj napravim, Ruth? Povej mi, kaj naj napravim! Nekaj moram storiti.«

»Ne vem, Karl. Ne vem... Otrok se bo pač rodil tu v koči... Moj Bog, moj Bog, kako se bo rodil? Kako bo to? Saj bo umrl, takoj, in najbrž tudi jaz.«

»Ne bo umrl, Ruth, in tudi ti ne boš umrla... Boš videla, da bo šlo tudi tokrat vse po sreči...«

Toda kako naj gre po sreči, je rekel sam sebi, saj ne vem več, kaj storiti. Kaj naj storim, moj Bog, kaj naj storim? Pomagaj nama vendar v tej stiski, o Bog! je molil sam pri sebi.

Ruth je še nekaj časa tiho stokala in stiskala njegovo roko, nato pa je utihnila. A po njenem dihanju in premikanju je čutil, da ne spi. V trenutkih popolne tišine je bilo slišati samo šelestenje snega v lini.

Rad bi bil pogledal na uro, a se ni upal premakniti.

Nenadno pa je nekje zazvonilo. Najprej je mislil, da nekje v dolini bije cerkvena ura, in je prisluhnil, toda potem je razločil zvonjenje, ki ni prenehalo. Zvonilo je dolgo in čudno milo.

»Zvoni. Zakaj zvoni?« se je oglasila Ruth.

»Ne vem. Čudno.«

Toda potem se je spomnil.

»Oh, nocoj je sveti večer, Ruth. K polnočnici zvoni. Cisto sva pozabila na to, da je nocoj božična noč.«

»Božična noč...« je ponovila in potem sta molčala ter poslušala daljno zvonjenje božičnih zvonov v dolini. On pa je razmišljal, da mora, nujno mora nekaj storiti. Ne sme dopustiti, da bi ona in otrok umrli v tej samotni, od snega zameteni in pozabljeni gorski koči.

(Odlomek iz romana »Die Nacht ist freundlich«, Noč je prijazna, nemškega pisatelja Hansa Waldmanna).

Ohranimo lepoto domačij na Krasu!

Koledar Goriške Mohorjeve družbe za leto 1982 je okrašen na ovitku s presenetljivo lepim fotografskim posnetkom zgornjega obbočnega dela kraške kolone oziroma portala pri neki domačiji v Sv. Križu. Ta fotografija nas ponovno opozarja na estetske lepote in zanimivosti ljudske arhitekture na našem Krasu in ne samo na Krasu. Nekdo je zapisal, da ni nikjer na svetu lepših kmečkih domačij kakor na Slovenskem, in s tem je zadel žebelj na glavo. Zares ni nikjer na svetu, niti na evropskem severu niti na evropskem jugu, pa niti na zahodu niti na vzhodu lepših značilnejših kmečkih domačij, kakor so slovenske. Nikjer niso kmečke domačije tako prijazne, vabljive in tudi estetsko lepe, pravi simboli vrednot kmečkega življenja in kmetijske ter živinorejske dejavnosti in ljudske materialne kulture, ki je s tem v zvezi in za katero se skriva seveda tudi visokovredna duhovna ljudska kultura, kot se razodeva npr. v naših ljudskih pesmih.

Tako je bilo vsaj do pred kratkim in je ponekod še. Vendar pa se ljudje na našem podeželju marsikje ne zavedajo več teh vrednot, niti kulturnih niti estetskih. Događa se, da nekateri naravnost bolešno težijo po uničenju lepih starih hiš in dokazov stare materialne kulture. Namesto da bi svojo staro hišo prenovili in razširili tako, da to ne bi poškodovalo njenih bistvenih arhitektonskih elementov, jo podrejo, če le morejo, in sezidajo namesto nje grdo novo kockasto stavbo, ki se zdi samo njim lepa, ker je nova, v resnici pa nima nobene arhitektonske in estetske vrednosti, pogosto pa tudi v notranjosti ni praktična in udobna, ker ni preračunana na kraško okolje, klimo in razmere. Nekdo se je na primer pritoževal, da ga kar nosi po njegovi hiši, kadar piha burja, ker jo je nepremišljeni gradbenik postavil točno v smeri burje.

Naši Kraševci naj bi dobro premislili, preden podrejo staro hišo in sezidajo novo,

kajti verjetno bi si z veliko manjšimi stroški lahko dali tako prenoviti staro hišo, seveda pod vodstvom kakega zares dobrega, sposobnega gradbenika, ki ga odlikuje estetski okus, pa tudi rešepkt do stare kulture, da bi bila po udobnosti enaka, če ne

Mačkolje

(Foto M. Magajna)

boljša kot nova hiša, po lepoti in vrednosti pa bi jo nedvomno močno presegala. Pri zidanju novih hiš in pri prenavljanju starih pa naj bi vsi pazili, da ohranijo nepoškodovane in na prejšnjih mestih stare hišne portale in kolone, ki so pravi grbi naših kraških družin, dokazi njihovega starega rodu in ugleda. Nihče naj bi ne vrgel proč, uničil ali celo prodal kakemu tujcu tega simbola stare, plemenite kulture svojega rodu in tudi svojega naroda in svoje vasi.

Revija »Jezik in slovstvo«

Končno je prispela v Trst prva letošnja številka revije »Jezik in slovstvo«, ki jo izdaja Slavistično društvo v Ljubljani. Takoj pa moramo reči, da predstavlja razočaranje. Pričakovali smo, da bo vsebovala vsaj eno ali dve aktualni razpravi, ki bosta bolj živo in temeljito obravnavali današnje probleme slovenske književnosti in jezika. V resnici pa je vsebina precej pusta in usmerjena v glavnem na teoretična vprašanja slovenske literature in na slovnico. Taka je npr. uvodna razprava Borisa Paternuja »K tipologiji realizma v slovenski književnosti«, ki se začneja z besedami: »Prva tipološka določila slovenskega realizma je treba iskati v predhodnem stanju slovenske književnosti, to se pravi v njenem razvoju in dosežkih tja do leta 1848, ko se zaključí Prešernovo pesniško delo, kar pomeni tudi konec slovenske klasične romantike, in ko pride do znatne zarezne tudi v zgodovini narodnega konstituiranja Slovencev«. Po mnenju Borisa Paternuja, profesorja slavistike na slovenski univerzi v Ljubljani — slavistika pa spada, kot znano, med zgodovinske vede — je torej slovenski narod nastal oziroma se po njegovem lepem izrazu konstituiral v narod šele tam nekako okrog leta 1848.

Ob takem uvodu seveda bravec izgubi veselje do nadaljnjega branja. Kam naj spravimo zgodovino Slovencev pred ustanovitvijo slovenskega naroda, recimo slovensko zgodovino v srednjem in novem veku do datuma, ki ga ve samo prof. Paternu? In kaj je »predhodno stanje slovenske književnosti«?

Zelo suhoparno je napisana razprava Janka Müllerja »Pomenoslovje samostalniških besed«. Franc Zagar pa je prispeval razpravo »Jezikovni učenik in njegova uporaba pri pouku«.

V rubriki Jubilanti je objavljen članek Janeza Zora o šestdesetletnici prof. Franca Jakopina. V rubriki V spomin pa piše Jože Koruza o umrlem hrvaškem jezikoslovcu Vatroslavu Kaleniću. Polemične narave je članek Janeza Gradišnika »Domneve z naj«, v katerem obravnava novo rabo pojnika z naj.

Med ostalimi prispevki vzbuja pozornost dolgi članek Franceta Novaka »O delu za slovenski zgodovinski slovar na Slovenski akademiji znanosti in umetnosti«. Novak podaja pregled nad tem delom, ki se nekako bliža uresničenju takega res nujno potrebnega slovenskega slovarja.

Nova številka Mladike

Nova, 9. številka Mladike se začne s spomin-
skim zapisom pisatelja Alojza Rebule v spomin
umrlemu Edvardu Kocbeku. Rebula si je izbral
obliko pisma in v njem piše med drugim: »Dragi
Edvard, sprejmi poslednji pozdrav od tistega slo-
venskega zahoda, ki te je imel rad in ki si ga ti
imel rad. Tvoje veliko srce ni omejevalo svojega
ljubezenskega obzorja na državne meje Sloveni-
je. Prekipevajoče je segalo čez, v slovenstvo za-
mejstva in zdomstva, in to tem občutneje, kolikor
bolj si zaznaval njegovo več ali manj agonično
stvarnost... Če je tvoja pesem jokala za našo sve-
to prstjo, ki izginja v Črnem morju, se je ob po-
gledu na slovenski zahod mogla samo bežno od-
dahniti ob ponosnih lipicancih, s katerimi je ce-
sar govoril slovensko. Cutiti si moral, kako je
pod Krasom Timava odnašala bloke naše prsti
v Sredozemlje. Primorje je to tvojo ljubezen ču-
tilo in ti jo vrnilo. Vrnilo ti jo je posebej ob se-
demdesetletnici s kulturno kretnjo, ki je bila oce-
njena kot izziv, a je hotela biti samo dejanje pie-
tete do velikega intelekta in velikega srca, do
edinstvene evropske prisotnosti sredi prostora,
katerega duhovna provincialnost, se zdi, raste so-
razmerno z njegovim zunanjim kozmopolit-
stvom. Hvala ti, Edvard, tudi za veličastni dokaz,
ki si ga dal, da je mogoče biti Evropejec samo
skozi slovenski strah in pogum, skozi slovensko
tovarišijo in grozo: da je mogoče na Triglav uso-
de samo po slovenski smeri.

Sledita dve pesmi Edvarda Kocbeka, ki pa ni-
sta najbolje izbrani, in esejistični odlomek iz »To-
varišije«: »O potrebi pluralističnega reda«.

Rezi Marinšek iz Argentine, ki je zadnji čas
vzbudila pozornost z nekaj svojimi novelami, ob-
javlja v tej številki Mladike nekako reportažo o
folklornem nastopu indijanske skupine, menda v
Buenos Airesu. Brez starih Slovanov, ki jih spravl-
ja avtorica napol za šalo napol zares še v bližnje
sorodstvo z Mongoli, pa tudi tu ne gre. Dolores
Tersegilav je prispevala pesem z naslovom »Enej«
v čast 2000-letnice smrti pesnika Vergila. Uredni-
štvo pripominja, da objavlja to pesem o usodi E-
neja, glavnega junaka Vergilove »Eneide«, tem
rajši, ker je »slovenski kulturni prostor temu ju-
bileju komaj prislunil, medtem ko se zahodni
kulturni svet na široko spominja 2000-letnice
smrti tega velikega starorimskega pesnika«. Na-

daljujejo se dnevniški zapiski župnika Antona
Kufola iz vojnega časa, medtem ko najdemo v
rubriki Pod črto polemichen odgovor Frančku Bo-
hancu v zvezi z njegovim pisanjem o letošnji Dra-
gi in odlomek iz javnega pisma Dimitrija Rupla
Tonetu Pavčku v zvezi s polemiko o novi reviji,
ki jo je hotela začeti izdajati skupina slovenskih
pisateljev in kulturnih delavcev. Aleksij Pregarc
pa je prispeval pesem na motiv matere.

O Goršetovi razstavi v Gorici in Trstu poroča
Sergij Pahor, o obnovi šolskih zbornih organov
na šolskih volitvah pa piše Maks Šah. Zanimiva
je rubrika Antena o kulturnih dogodkih zadnje-

ge časa, ki jih je vredno zabeležiti in si jih za-
pomniti, s številnimi fotografijami. Marko Tav-
čar pa ocenjuje izvajanje Ipavčevega oratorija
»Križev pot« v rojanski župni cerkvi in pravi, da
je bilo edinstveno doživetje. Ivo Jevnikar objav-
lja intervju z dr. Marcom Maurijem, mladim av-
torjem knjige »Nelle case del padre« (V Očetovih
hišah), o Cerkv in etničnih skupinah v Italiji.
Martin Jevnikar ocenjuje mladinsko igro Miro-
slava Košuta »Stirje fantje muzikantje«.

Privlačno je branje rubrike »Staro in novo o
naravi in človeku«. Zora Tavčar ocenjuje pred-
stavo igre Ferda Kozaka »Punčka«. Nadaljuje se
v obliki priloge etimološki slovar priimkov z za-
hodne slovenske jezikovne meje izpod peresa
Pavleta Merkuja.

Knjiga o Jugoslaviji

Touring Club Italiano je v zbirki monografij,
ki predstavljajo posamezne evropske države, izdal
letos tudi knjigo o Jugoslaviji (Iugoslavia, v zbirki
Attraverso l'Europa, Milano 1981). Gre za publika-
cijo večjega formata, za katero je napisal uvodno
besedilo znani publicist Giorgio Bocca, opremlje-
no s številnimi črno-belimi in barvnimi fotografij-
ami, ki jih je izdelal Gianni Berengo Giardin.

Pisec uvodnega besedila strnjeno podaja zgo-
dovino te zemljepisno, kulturno, narodno in ver-
sko raznolike dežele, s posebnim poudarkom na
dolgotrajnem osvobodilnem boju izpod jarma tu-
jih oblastnikov, ki je končno pripeljal do nastan-
ka Jugoslavije leta 1918 in do zmagovitega narod-
noosvobodilnega boja v letih 1941-1945. Giorgio
Bocca daje primeren poudarek seveda tudi današ-
nji podobi Jugoslavije, zlasti zapleteni narod-
nostni sliki in posebnemu samoupravnemu so-
cialističnemu sistemu.

V knjigi je Jugoslavija predstavljena pred-
vsem s fotografijami značilnih pokrajin, kultur-
nih spomenikov in prizorov iz sedanjega življe-
nja. Fotografije so razporejene v posamezne raz-
delke s kratkim uvodom na začetku, ki pred-
stavljajo različna kulturnogeografska področja
Jugoslavije, kakor so se na tem ozemlju obli-
kovala v dolgotrajnem in zapletenem zgodovin-
skem razvoju. Omenjena področja si v knjigi
sledijo takole: Slovenija in Hrvaška kot del

srednjeevropskega kulturnega prostora, obalni
pas, ki se je razvijal pod beneškim vplivom,
Bosna in Hercegovina, Srbija s Kosovom in Voj-
vodino, Makedonija in Črna gora pa je tisto
ozemlje, kjer sta se stoletja srečevala in bojevala
islam in pravoslavlje. Vse objavljene fotogra-
fije so opremljene z daljšimi razlagami.

Na koncu knjige je objavljen kratek kronolo-
ški pregled pomembnejših zgodovinskih dogod-
kov na tleh Jugoslavije od prazgodovine do naj-
novejših dni, in to z namenom, da bo italijanski
bralec lažje razumel vzroke etnične, kulturne in
verske raznolikosti tu živčih narodov in narod-
nosti. Zelo strnjeno besedilo je namenjeno tudi
pregledu umetnostnega ustvarjanja od paleoliti-
ka do danes. Monografija vsebuje še zemljevid
Jugoslavije in seznam krajev, prikazanih na fo-
tografijah. Avtorji te lepe in razkošno opremlje-
ne publikacije so se zlasti v besedilih morali
omejiti na najnujnejše, vendar se zdi, da so do-
bro zadeli značaj Jugoslavije v preteklosti in da-
nes, katere osnovna značilnost je njena pisana
nacionalna podoba, zlasti bralcu na evropskem
Zahodu, vajelemu le velikih enonacionalnih dr-
žav, marsikdaj težko razumljiva.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« ■ Reg. na
sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 ■ Odgovorni
urednik: Drago Legiša ■ Tiska tiskarna Graphart,
Trst - ulica Rossetti 14 - tel. 772151

CASSA RURALE ED ARTIGIANA KMEČKA IN OBRtna HRANILNICA DI AURISINA IN POSOJILNICA V NABREŽINI

Soc. Coop. a Resp. Illimitata - Zadruga z neomejenim jamstvom
34011 AURISINA 106 (TRIESTE) 34011 NABREŽINA 106 (TRST)
Tel. 040/200186 - Tel. 040/200186

vošči

vsem cenjenim strankam in delovnim prijateljem
vesele božične praznike in srečno novo leto 1982

Pogovor z mladimi o bodočnosti

Marko Tavčar študira zgodovino na tržaški univerzi, poleg pa se ukvarja še z raznimi kulturnimi dejavnostmi, petjem, skavtizmom itd. Je eden izmed značilnih, inteligentnih ter izobraženih predstavnikov mlade slovenske generacije na Tržaškem. Zato smo si ga izbrali, da mu zastavimo nekaj vprašanj o tem, kako si predstavlja prihodnost, svojo lastno kot tudi narodno in tudi prihodnost človeštva na splošno.

Marko, ti si še mlad in boš še mnogo doživel, če Bog da. Kako si predstavljaš bodočnost, ki jo boš še sam doživel? Kako bo šel svet naprej recimo v prihodnjih petdesetih, šestdesetih letih? Kako po bo tvojem izgledal, ko boš imel ti 70 ali 80 let?

Človeštvo in svet, ki ga človek oblikuje, se vedno spreminja in razvija. To je zakon narave. Kljub temu pa naš svet ohranja nekatere značilnosti, ki jih bo verjetno imel do svojega konca. Človek v svojem bistvu ostane vedno človeško bitje, ki ima svoje potrebe in značilnosti, ki bodo konec koncev veljale tudi za bodoče rodove.

Pravijo, da se danes ves svet nahaja v krizi, da je atomska vojna pred vrati, da se bo gospodarska kriza še povečala. Vsi vemo, da vsak dan umira na tisoče ljudi zaradi lakote, da dnevno trosijo države milijarde za oborožitev in da le malo znakov kaže, da bi se tako stanje spremenilo. Poljski dogodki, aneksija Golana, terorizem, oporečništvo, pregajanje drugačermislečih ipd. dajejo precej negativno podobo sveta. Vseeno pa mislim, da je to črn dan v njegovi zgodovini, da je svet v svojem bistvu zdrav. Tudi pozitivne znake lahko vidimo v njem. Med ljudmi je veliko dobrega, recimo med mladimi, če se pogovarjamo z njimi, lahko opazimo, da imajo velik čut za socialne pravice, za dobro, za pomoč bližnjemu. Dovolj je, da si ogledamo slike pohodov za mir ali proti oborožitvi, pa vidimo, da je med njimi veliko mladine. Res je, da mladi odklanjajo stranke in strankarstvo, verjetno prav zaradi njihove spolitiziranosti in demagoštva. Zato so danes mladinske sekcije vseh strank pravzaprav že precej stare. Prav zaradi teh teženj mladih k dobremu si predstavljam, da se bo svet v bodočnosti lahko razvijal v pozitivnem smislu. Energetska kriza se, recimo, nedvomno da brez večjih težav v precej kratkem času zadovoljivo rešiti. Kmalu tudi vprašanje lakote, saj trdijo strokovnjaki, da je že danes dovolj hrane za vse ljudi na svetu. Na žalost pa je slabo razporejena in bogatim državam gre verjetno predvsem za to, da v deželah tretjega sveta ustvarijo svoj trg, zato mu ne pomagajo tako, kot bi morale, se pravi, da bi v teh deželah, kjer je lakota, razvijale kmetijstvo, manj zahtevno industrijo ipd.

Človeštvo je do sedaj vedno znalo najti pravo rešitev iz težav, v katerih se je znašlo. Gotov sem, da bo tudi tokrat tako. Dovolj je, če pomislimo na to, kako sta se razvijala tehnika in znanost v zadnjih desetletjih. Nobelove nagrade niso samo prazna priznanja. Znanost je v svojem bistvu lahko samo pozitivna. Od človeka pa je odvisno, kako jo uporabi. Če je lahko posameznik šibak in podleže hudemu, človeštvo kot tako to ne more biti. Zato upam, da bo svet

že v prihodnjem letu in ne samo čez petdeset let boljši. Da bo vedno manj socialnih krivic, več miru med posamezniki in državami, da se bo svet razvijal v dobro.

Se ti ne zdi, da je to teženje mladih k dobremu bolj retorično kot iskreno, bolj na ravni masovnih demonstracij kot pa osebno, v obliki osebne dobrote in odgovornosti?

No, prav pred kratkim sem na trgu Oberdan v Trstu govoril o tem s skupino višješolcev. Pogovor se je razvnel in nekateri smo se strinjali, da zadeva s tem teženjem mladih k dobremu zveni precej hinavsko. Toda mislim, da je neka gimnazijka zelo lepo in prav povedala, da moramo začeti najprej pri sebi. Pridobiti si moramo svoj notranji mir, je rekla, potem pa lahko to naše stanje razširimo tudi na svet, ki nas obdaja. Na žalost so take masovne demonstracije, kot so pohodi za mir, velikokrat res lahko tudi spolitizirane, toda če so bile besede tistega dekleta res doživete, resnične in če človek, ki jih izreče, po njih živi, mislim, da »dobrota mladih« ne zazveni retorično. Seveda v vsakdanjem življenju naredi človek veliko slabega in ne samo enkrat na dan. Dovolj, če pomislimo na naš jezik, kaj vse izreče v enem dnevu.

Motiv s Kontovela

(Foto M. Magajna)

In kako si bolj konkretno predstavljaš svet čez recimo petnajst let?

V prihodnjih letih bo svet gotovo doživel večjo spremembo, kot jo je v zadnjih petdesetih letih. O tem sem prepričan, ker je to dovolj dolgo obdobje, da bodo ljudje premostili tiste težave, ki so danes vzrok, da trdimo, da doživljamo »svetovno krizo«. Tako obdobje pa je v resnici čas največjega truda in ustvarjanja, da te težave premostimo. Konkretno: fizika, kemija, biologija, vse to so znanstvena področja, ki nam že danes lahko povedo, da je v našem sve-

tu nič koliko možnosti rešitev in razvoja. Kar se prometnih sredstev tiče, že danes poznamo električne in vodne motorje, atomske podmornice, vesoljske ladje, ki se vrnejo iz vesolja in jih lahko spet uporabimo. Vse te stroje bo človek v prihodnjih desetletjih toliko izpopoljeval in dopolnjeval ter istočasno iskal in gotovo tudi iznašel kako novo možnost, da se nam bodo prevozna sredstva, ki se nam danes zdijo še čisto fantastična, postala v resnici to, kar je danes avtobus.

Tudi mesta, se bodo morala drugače razviti. Vele mesto, kot ga poznamo danes, nima več bodočnosti, kajti ustvarja preveč težav ne samo v materialnem smislu, ampak tudi sociološkem, psihičnem, moralnem. Kar se tiče energetskih virov, bo gotovo v bodočih petdesetih letih prevladovala jedrska sila. Imam pa občutek, da se bo človeštvo vedno raje odločalo za sončno energijo. Tudi vesolje nam bo v prihodnjih desetletjih nedvomno razkrivalo nove in nove skrivnosti, ki jih bo lahko človeštvo uporabljalo. Tudi glede lakote v svetu ne dvomim, da se bo dalo v petdesetih letih, četudi bo človeštvo naraslo še za kako milijardo, najti kako konkretno rešitev, ki pa si jo sedaj težko predstavljamo. Verjetno se bosta morali biologija in agronomija v prihodnjih desetletjih usmeriti predvsem v iskanje oz. križanje raznih vrst, da bodo čim bogatejše rodile. Možnosti vsestranskega razvoja nedvomno obstajajo, ljudje pa jih bodo gotovo znali izkoristiti.

Kako si predstavljaš prihodnost slovenskega naroda in prihodnost naše manjšine? Si optimist ali pesimist?

Po svoji naravi sem optimist. To mi velikokrat tudi očitajo. Toda zaenkrat še nisem doživel, da bi me bil ta optimizem razočaral. Tako sem tudi glede slovenskega naroda in naše manjšine optimist. Biti optimist pa ne pomeni ne imeti smisla za realnost. Če govorim o narodni zavesti, sem, kar zadeva narodnostno manjšino, prepričan, da se bo asimilacija ustavila približno na tej ravni, kot je sedaj, seveda če ne bodo nastopili drugi faktorji, kot so lahko gospodarski pritisk ipd.

Če pa govorimo o slovenskem narodu kot celoti, sem mnenja, da bo naš narod v prihodnosti imel veliko vlogo. Tudi zaradi zemljepisnega in kulturno-političnega značaja Slovenije.

Ti rad bereš. Kaj najrajši bereš? In kakšno bodočo slovensko literaturo (pripovedništvo in pesništvo) si želiš? In kaj si želiš glede slovenske esejistike, ki bo nastajala v prihodnosti?

Nimam jasnega izbora čtiva, ki mi je najljubši. Če je knjiga zanimivo napisana, jo rad berem. Veseli in zanima me zgodovina, prirodoopis, potopisi, tudi fantastika. Knjiga pa mora imeti po mojem neko jasno sporočilo, mora človeku nekaj povedati na čim bolj jasn in prijeten ter lep način. Odvisno je od obdobja. Zadnje čase prebiram zbirko Kocbekovih življenjepisov, esejev in člankov »Sodobni misleci«. Ko sem

Prof. Aleš Lokar o svojem delu...

■ nadaljevanje s 3. strani

vi pravcati »razkol« med šoviniste in ne-šoviniste po vseh italijanskih strankah, medtem, ko je župan zapustil dvorano, da ga ne bi mogli šteti ne sem ne tja. Prav zanimiva situacija.

Kakšne stvarne možnosti je imela oziroma ima občinska uprava za reševanje omenjenih problemov?

Občinska uprava ima na svojem polju dejavnosti ogromne možnosti, skoraj vse, ki si jih lahko zamislimo v mestu in okolici. Dejal bi, da je morda za deželo to najvažnejša uprava, saj ima pod svojim okriljem upravljane najrazličnejših ustanov, vrtcev, šolskih poslopij, cest, zelenja, razsvetljave, kanalizacije, napisov, zemljišč, urbanistike, javnih in privatnih prevozov, električnega, plinskega in vodovodnega omrežja in še in še. Na vseh teh

DEVIN NA ZAČETKU STOLETJA

■ nadaljevanje s 6. strani

živela prav zanimivo usodo. Devinski orožniki so jo zaplenili in jo odnesli v Tržič. Devinčani so se obrnili na takratnega poslanca v rimskem parlamentu Virgila Ščeka, ki se je dal izvoliti za novega predsednika društva, potem pa je kot tak napisal vlogo in se podpisal kot predsednik in državni poslanec. Zastavo so brž vrnili. Ker so se v Devinu bali, da bi jo spet odnesli, so jo iz previdnosti shranili pri Uršulinkah v Gorici. Te pa po vojni niso več vedele zanjo in tako smo to dragoceno vezeno izgubili.

Bralno in pevsko društvo »Ladja«, ki je na začetku tega stoletja delovalo v Devinu, je torej opravilo izredno pomembno delo za ohranitev slovenske narodne zavesti »na bregovih Adrije«. Stanje v vasi pa se do današnjih dni ni spremenilo in prosvetni delavci, ki delujejo danes v Devinu, se morajo soočati s podobnimi težavami.

področjih lahko napravi ogromno, za celotno prebivalstvo mesta in za naše ljudi posebej. Razen tega pa na občinskih sejah, ki so dokaj pogoste, premlevamo tudi razne splošne politične in druge probleme. Recimo, sedanja poljska kriza bi vzbudila pravi orkan burnih razprav in raznih deklaracij!

Prihodnje leto bodo v Trstu upravne volitve. Kako bi po lastnih izkušnjah sestavili volilni program liste Slovenske skupnosti?

Program je, seveda, naloga strankinih organov. Ne bi rad, da bi mislili, da ga vsiljujem! Zato lahko izrečem le nekaj misli na podlagi izkušenj, ki sem jo dozorel na občini. Namreč dejal bi, da takšen program za nas ne predstavlja velikih problemov. Ker smo se pošteno zavzemali za interese naših ljudi na raznih področjih, moramo te izkušnje samo strniti in napisati na papir. Omenil bi predvsem sledeče točke:

a) Ukrepi za zaščito naše narodnostne skupnosti, kar istočasno izboljšuje ozračje dobrega sožitja in sosedstva.

b) Šolstvo: sprotno ter hitro reševanje vseh nakopičenih vprašanj. Vendar se mi zdi, da ta trenutek tu ni mnogo problemov, veliko vprašanj smo namreč že ugodno rešili.

c) Urbanistika in gradnje: tu nam gre prvenstveno za zaščito naše zemlje in možnosti razvoja našega prebivalstva. Tu bo najtežje, ker se tu bijejo interesi mesta in našega prebivalstva. Primer: zdi se, da je občinski komisar že podpisal ukrepe za zasego velikih območij za Center za znanstvene raziskave med Banami, Trebčami in Padričami. Kaj pomeni, ne imeti ljudske kontrole nad upravami!

č) Manjši tehnični problemi: zelenje, ceste, kanalizacija, elektrika, plin, voda, prevozi, gradbena dovoljenja, ipd.

d) Politika in ukrepi za izboljšanje sožitja med tu živčima narodnostima ter izboljšanje gospodarskega položaja v našem mestu.

Zakaj je po Vašem mnenju prisotnost predstavnikov Slovenske skupnosti v tržaškem občinskem svetu?

Nujnost te prisotnosti je zelo enostavna. Treba je gledati na stvari konkretno in ne abstraktno: v očeh velike večine Italijanov, tako politikov kot nepolitikov, smo mi dejansko edini predstavniki Slovencev. Slovenci v italijanskih strankah imajo v prvi vrsti za predstavnike teh strank in ne Slovencev. Narod brez politične avtonomije je samo še kulturna ali folklorna skupnost, ne pa odločujoč subjekt. Odrezan je od najglobljih eksistenčnih odločitev: ne odloča več o stvareh, ampak drugi o njem. Takšni smo Slovenci bili celih 1300 let svoje zgodovine. Ne vem zakaj naj bi bili to še dalje. Edini odgovor bi bila lastna nezrelost. Vendar nam sodobna demokracija omogoča, da se tudi te nezrelosti otresemo enkrat za vselej. Saj ni potrebno, da vodimo svetovno politiko. Že kakršnokoli avtonomno področje je pomembno!

S tem, seveda, nočem reči, da so Slovenci v italijanskih strankah slabi, nedelavni ali celo škodljivi. Zdi se mi le to, da jih tam razmere silijo v neko pasivizacijo zaradi strankarske discipline. Po drugi plati pa je treba priznati, da nam njihove stranke (KPI in PSI) skoraj vedno priskočijo na pomoč, ko imamo Slovenci kak pereč problem. Seveda, če ni ta preveč navzkriž z njihovimi interesi!

Meni se zdi jasno, da bi bila kakršnakoli okrnitev naše stranke v bodočnosti velika škoda za ves slovenski narod.

Kaj bi povedali slovenskim volivkam in volivcem ob božičnih in novoletnih praznikih?

Z vsem srcem jim voščim blagoslovljene božične praznike in srečno novo leto.

—o—

V Kulturnem domu v Trstu so v četrtek, 17. t.m., odprli razstavo »Levstik v ilustraciji in v gledališču«. Razstavo prirejajo Cankarjev dom v Ljubljani, Društvo slovenskih likovnih umetnikov, Slovenski gledališki in filmski muzej in Slovensko stalno gledališče v Trstu.

V soboto, 12. t.m., so v palači Attems odprli razstavo »Marija Terezija in 18. stoletje na Goriškem«. Ta pobuda je bila prirejena v okviru 15. srednjeevropskega kulturnega srečanja, ki je letos potekalo v Gorici 12. in 13. decembra. Naslov letošnjega srečanja je bil: »K podobi srednje Evrope: dokumenti in perspektive«.

Utrinek iz življenja goriških beguncev med prvo svetovno vojno

V Mirnu pri Gorici je bila leta 1908 na pobudo domačega župnika Ivana Rojca (1866-1928), znana krščansko-socialno usmerjenega javnega delavca, ustanovljena Čevljarska zadruga. V njej so se združili domači čevljarji, ki so prej delali samostojno v lastnih delavnicah, vendar v neprijetnih prostorih in z zastarelo tehnologijo. Že pred začetkom obratovanja zadruga so zgradili sobodne prostore, v katere so montirali za takratni čas moderne stroje, ki so omogočili industrijski način proizvodnje. Poleg zračnih delavnic je zadruga razpolagala še s skladišči in pisarnami. Delavci so delali najprej 9 ur dnevno, kasneje pa 8 s prostimi sobotnimi popoldnevi.

Po izbruhu prve svetovne vojne leta 1914 je zadruga začela izdelovati vojaške čevlje, leto kasneje pa se je zaradi bližine soške fronte morala preseliti. Svoj novi sedež je našla v Vrbovcu pri Mozirju na Štajerskem. Mirenci so tja preselili vse stroje, opremo, orodje in izdelke. Za preselitev je bil odgovoren tedanji ravnatelj zadruga

Anton Vuk (1883-1967). Skupaj s tovarno so se preselili tudi delavci in njihove družine, skupno nad 1200 oseb. Mirenci so v tesni povezavi z zadrugo organizirali celotno begunsko življenje v novem okolju, ustanovili so delavsko konzumno zadrugo, begunsko šolo, zadruga je organizirala brezplačno zdravljenje beguncev, brezplačno posredovalnico za begunsko in vojaško podporo, ljudsko kuhinjo ipd. Zasluga zadruga, ki je delala za vojaška naročila, je tudi ta, da je nad 100 delavcev bilo oproščenih vojaške službe.

Mirenski čevljarji so tudi v begunstvu nadaljevali z živahnimi prosvetnim delovanjem. Že med vojno so v zadrugi organizirali zborovanje v podporo samostojni jugoslovanski državi, na katerem je govoril državni poslanec dr. Vrstovšek. Spomladi 1918, čim so se boji na fronti oddaljili, so v Mirnu začeli priprave za vrnitev zadruga, ki pa je potekala postopoma, saj je bilo tovarniško poslopje poškodovano, tako da je bila selitev dokončana šele leta 1920.

Iz teh razgibanih let se je ohranil dnevnik zadruge, ki ga je 1. januarja 1917 začel pisati njen takratni uradnik, znani primorski javni delavec in časnikar Leopold Kemperle (1886-1950). Iz njega navajamo nekaj značilnih odlomkov, ki nam slikovito približajo življenje z vsemi težavami vojnega časa, kakor ga je mrzlega januarja tega leta doživljala mirenska begunska skupnost. Na novega leta dan 1917 je Kemperle zapisal:

»Za prvi dan bodi zabeležena želja in misel, ki lebdi nam v teh težkih dneh vsem na ustnah: mir! Na krvavem obnebu se najdejo že tu pa tam jase, ki bledijo, toda vresničenju splošne želje še ni videti cilja. Vendar upamo, da ne mislimo nič predrznega, če pravimo in molimo: v tem letu bomo doživeli mir! «Konec bo krvavega klanja in mi se povrnemo v solčno domovino,« to bodi zapisano kot glavna želja tekočega leta.«

14. januarja 1917 razmišlja dnevnikař o političnem položaju po svetu in doma: »O zaželjenem miru nočejo priti nobena ugodnejša poročila. Sicer je beseda v svetu in se o njej veliko piše, še več govori, toda o kakšnem zbližanju ekstremnih stališč še ni veliko čuti! Sedaj so nasprotniki v odgovoru na Wilsonovo posredovalno noto sporočili svoje zahteve, ki so pa tako dalekosežne in za nas poniževalne, da bodo le težko nudile pot

Protidelaovski udar na Poljskem

■ nadaljevanje z 2. strani

pogojev in doseči boljše preskrbe z živili in drugim. Vlado Jaruzelskega pa so prav neprestane stavke in neprestano slabšanje gospodarskega položaja silili k neki odločitvi. Lahko se reče, da je Solidarnost zapravila dragocen čas in da si ni znala izdelati dovolj konkretnega programa za naprej ter pridobiti vladu zanj ali jo prisiliti, da ga sprejme.

Tudi zdaj sindikat Solidarnost ne more veliko upati od kake splošne protestne stavke. Družine stavkajočih delavcev bi ostale brez sredstev za življenje, če bi se stavka količkaj zavlekla, in to vedo enako dobro delavci kot režim. Mesec december s svojimi trdotami ter božični in novoletni prazniki pred durmi, ko si skuša vsakdo preskrbeti kaj več za jest in obleč — vse to gotovo ni naklonjeno protiakciji Solidarnosti. Če se ne zgodi kaj izrednega — nihče namreč ne more predvideti reagiranja kakega naroda — se lahko že reče, da je prvo rundo tega boja dobil Jaruzelski in z njim Sovjetska zveza.

Toda prvi rundi bodo sledile druge. Kaj

POGOVOR Z MLADIM O BODOČNOSTI

■ nadaljevanje s 13. strani

že omenil eseje, naj dodam, da si od esejistike želim predvsem dokumentiranosti in jasnosti.

Po mojem okusu je sodobna slovenska poezija velikokrat boljša od proze, vsaj bolj občutena in iskrena. V tem smislu upam, da se bo tudi razvijala. Pripovedništvo je mnogokrat plehko, ne privleče, redkokdaj izide kaj dobrega. Ne bi mogel povedati kaj več o zadnjih knjižnih izdajah, ker se jih še nisem lotil. Po mnenju nekaterih, ki so prebrali zadnjo Rebulovo knjigo, je to dober roman. Upam, da bom tudi sam zadovoljen z njim.

bo imel Jaruzelski od te zmage? Bodo poljski delavci zdaj delali več in boljše? Bodo bolj zadovoljni? Bodo bolj srečni? Bolj siti? Bolje oblečeni? Gotovo, da ne, tudi če bo Sovjetska zveza zdaj prisiljena poslati na Poljsko ogromno količino živil in druge preskrbe. Baje sovjetska letala že dovažajo živila na varšavsko letališče. Toda istočasno Sovjetska zveza sama kupuje živila, zlasti žito, v tujini. Ne bo mogla preskrbovati Poljske z mesom, ne z marsičem drugim. Pomanjkanje na Poljskem se bo nadaljevalo in zaostrovalo. In če bodo ljudje lačni, bodo šli demonstrirati na ceste in bodo stavkali neglede na vojsko in groženje, neglede na aretacije. Jaruzelski ne bo mogel strpati v zapore deset milijonov delavcev.

In če bi se to zgodilo, bodo šle na ceste ženske in otroci.

Prihodnost se kaže zato bolj črna za Jaruzelskega kot za Solidarnost. Solidarnost se je lahko zmotila v svoji taktiki, v izbiri časa, toda Jaruzelski je napravil nepopravljivo napako. Medžarska in Češkoslovaška sta doživeli tujo zasedbo. Toda na Poljskem se je zdaj zgodilo, da je trdo krilo lastne, poljske partije nastopilo z vojaško silo proti delavstvu in ga z bajoneti sili nazaj v tovarne, po vzgledu najhujšega kapitalizma preteklih časov, a še bi težko našli primere za to. To je vojaški udar ne proti neki demokraciji vladi, ampak proti desetim milijonom obupanih delavcev in proti njihovim družinam, ki se vsak dan sproti tresejo, da bo zmanjkalo hrane zanje. Ali tak režim še lahko govori o socializmu? Odgovor je jasn: ne.

Dve pomembni razstavi v Ljubljani

Letošno jesen sta bili odprti v Ljubljani dve likovni razstavi, ki sta vzbudili veliko zanimanje obiskovalcev. V Narodni galeriji so gostovale Dürerjeve grafike, ki jih je posredovala Grafična zbirka Državne galerije Dessau v Vzhodni Nemčiji v okviru meddržavnega sodelovanja z Jugoslavijo. Na ogled je bilo 192 bakrorezov, lesorezov in radirank, v glavnem delo samega Albrehta Dürerja (1471-1528), nekaj pa tudi iz njegove šole. Obiskovalci so lahko občudovali izvirne liste najznamenitejših Dürerjevih grafičnih ciklov, kot so Apokalipsa, Veliki Pasijon, Mali lesorezni Pasijon, Marijino življenje, Mali bakrorezni Pasijon in druga dela. V razstavljenih listih so prišli do izraza mojstrska Dürerjeva risba, sposobnost oblikovanja detajlov tudi v najmanjših grafikah in izrazita duhovna zamaknjenost umetnika.

V bližnji Moderni galeriji pa je v približno istem času bila odprta razstava Umetniki in spremljevalci, ki sta jo pripravila dr. Luc in Ljerk Menaše. Obsegala je 534 portretov in karikatur 97 avtorjev od leta 1900 do danes. Prvotni delovni naslov razstave je bil Portreti slovenskih kulturnih delavcev 20. stoletja, vendar sta

morala avtorja med pripravo koncept razstave nekoliko spremeniti, ustrezno tudi njen naslov. Če bi hotela upoštevati vse kulturne delavce, bi se razstava razrasla v nepreglednost, zato sta se odločila za izbor samo tistih, ki so na kakšenkoli način povezani z likovno umetnostjo oz. likovnimi umetniki. Poleg same razstave je vreden posebne omembe obsežen katalog z uvodom dr. Luca Menašaja, v njem najdemo še številne reprodukcije razstavljenih del in obširen seznam portretov upodobitev, tudi tistih, ki niso bile razstavljene. Vsekakor je to odlična dokumentacija, ki bo pri študiju slovenske likovne umetnosti še dolgo služila tudi zanamcem.

—o—

Od sobote, 19. t.m. dalje, je v prostorih Pomorske postaje v Trstu odprta razstava »Umetnost v Furlaniji-Julijski krajini 1900-1950«. Pokrovitelj razstave je dežela Furlanija-Julijska krajina, pripravil pa jo je Mestni muzej Revoltella v Trstu v okviru kulturnih pobud tržaške občine. Razstava obsega nad 300 del 109 deželnih umetnikov. Odprta bo do 28. februarja 1982.

k ustmenim razgovorom. Nemški listi jih že odklanjajo.

Domača politika hodi ugodna pota. Prenehanje strankarskih bojov med vojsko in zbližanje strank pri drugih narodih nista ostali brez posledic tudi za nas. Od merodajnih strani prihajajo poročila, da je kooperacija ne samo Slovencev, temveč tudi Slovencev in Hrvatov gotova stvar. Pri takih vesteh se tudi staremu žurnalistu ogreje srce in hvali Boga s tisočermi drugimi: Bog daj stvari vspeha in trajnosti! Tudi za najbolj bojevite bo dela dovolj: nemško-nacionalna in nemškutarska drevesa hočejo rasti do neba.

20. januarja 1917 se je dnevničarjeva pozornost usmerila k življenju v lastni begunski skupnosti: »Ljudje so ubogi zlasti radi pomanjkanja oblek in perila, ter odej. Mnogi niso rešili drugega kakor kar so imeli na sebi. Pri sedanjih draginskih razmerah, ko stane najslabše blago 6 K in si sedaj ne morejo ničesar kupiti, zato zmrzujejo in trpijo. Vsled pomanjkanja odej imajo mnogi tudi zelo slaba ležišča, tako da so res pravi reveži. Pred časom je c.k. namestništvo potom tukajšnje ekspoziture zahtevalo poročilo, koliko bi rabili blaga za našo begunsko kolonijo. Podali smo tozadevne podatke in prosili za nujno rešitev. Toda odgovora nismo dobili in seve-

da tudi blaga ne. Ravno tako tudi na našo poznejšo urgenco še zaman čakamo odgovora. Je pač že tako: Gospodje v Gradcu sedijo v prijetno zakurjenih sobanah ter imajo dovolj obleke in težke odeje. Zato ne čutijo, da pritiska okoli vogalov mrzota ter tare ljudi dež.

Dan kasneje je L. Kemperle zapisal: »Vojaki prihajajo na dopust, da je veselje. Sedaj jih je doma cela kopica. Vsi oni, ki niso sposobni za fronto in ki pridejo k zbiralnemu kadru v Lebring, dobijo sedaj 4-5 tednov dopusta. Za nas pridejo ti dopusti prav, ker ravno sedaj, ko imamo blago za vojaške čevlje, rabimo delavce. Prosili bomo celo, da se vsem tem njihov dopust podaljša. Ljudje pravijo, da jih zato pošiljajo domov, ker primanjkuje živčevja. Pa bodo bržčas le zlobne govorice...»

Dne 24. januarja 1917 med drugim beremo: »Danes so v Mozirju zopet nabori. Pomlad se bliža, mirovna pogajanja so za enkrat padla v vodo, zato se cel svet pripravlja z mrzlično naglico na usodepolne odločitve. Kakor kaže bomo imeli zato vsak mesec nabore. Danes je ponovno prebiranje letnikov 1892-1898, februarja pridejo na vrsto fantje roj. l. 1899. In potem dalje lepo po vrsti. Iz »Zadruga« jih je odšlo okrog dvajset k naboru. Rezultata sedaj predpoldne še ne vem.

Zvečer: Potrjenih je bilo 9 naših delavcev.

Pretrajljiv je dnevniški zapis 30. januarja 1917: »Danes sem izpolnjeval »črnovojne izkazne liste« za letnik 1899, ki bo šel v februarju k prebiranju. Oglasilo se je 11 fantov iz Mirna. Bralo se jim je na obrazih, da je to zanje nekaj novega in da so že težko čakali tega dne. Kljub krvavim časom ni v njih nobene temne slutnje. Nič jih ne plaši misel, da so sedaj stopili iz blagodejnega mraka, kjer jih ni nihče videl, v svetlo luč, ki nudi tako lep cilj, da so preskočili plot, ki jih je dozdaj ločil od grozne morije. Njihova srca preveva samo radostna zamisel: K naboru pojdem, nič več ni v meni otroka, fant sem. Zato so tudi težko čakali, kdaj jih bomo zapisali in so prišli parkrat pogledat v pisarno, če je že čas. Meni je bilo težko pri srcu. Toliko mladosti, toliko življenja in mogoče, mogoče sem koga zaznamoval smrti...»

Objavljeni odlomki iz dnevnika razodevajo pronicljivega opazovalca usodnega dogajanja doma in po svetu, sam dnevnik pa v celoti pomeni dragocen dokument življenja ene od primorskih begunskih kolonij v času prve svetovne vojne. Skozi dnevnik se kot rdeča nit vlečeta dve veliki želji: po čimprejšnjem miru in vrnitvi v domače kraje.

M. A.

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 20. decembra, ob: 8.00 Poročila; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rijanu; 10.30 Nediški zvon; 11.00 Mladinski oder: Otroci umetnosti: »Nicolò Paganini«; 11.30 Nabožna glasba; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 12.30 Glasba po željah; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Na goriškem valu — Šport in glasba ter prenosi z naših kulturnih prireditev; 19.00 Poročila.

■ PONEDELJEK, 21. decembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Gospodarska problematika pr inas in v svetu; 8.45 Glasbene skice; 9.30 Nenavadno kramljanje o navadnih stvarih; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Izbrani listi; 12.00 Kulturni dogodki; 13.00 Poročila; 13.20 Mešani zbor »Obala« iz Kopra; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotichek; 14.30 Roman v nadaljevanjih: Mihail Šolohov: »Tihi Don«; 15.00 V svetu športa in glasbe; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 18.00 Pesniške podobe in usode; 19.00 Poročila.

■ TOREK, 22. decembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Domači obrazi; 8.45 Glasbene skice; 9.30 Ali ste že prebrali? 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Izbrani listi; 12.00 Kulturno pismo; — Beleška; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Odraslim prepovedano; 14.55 Naš jezik; 15.00 Glasbeni magazin; 16.00 Slovenci v miljskem okolišu 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Zbor »La polifonica udinese« iz Vidma; 18.00 Andrej Hieng »Krvava ptica«; 19.00 Poročila.

■ SREDA, 23. decembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Priporočil partizanskega časnikarja; 8.45 Glasbene skice; 9.30 Naš otrok; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Izbrani listi; 12.00 Pod Matajurjan, posebnosti in omika Nadiških dolin — Beleška; 13.00 Poročila; 13.20 Moški zbor »Tabor« iz Opčin; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotichek; 14.30 Roman v nadaljevanjih: Mihail Šolohov: »Tihi Don«; 15.00 Ameriški gledališki musical; 16.00 Sto let telesno-kulturnega udejstvovanja med Slovenci na Tržaškem, Goriškem in v videmski pokrajini; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba: Mladi izvajalci: gojenci šole Glasbene matice z Opčin in iz Nabrežine; 18.00 Slovenska literatura v Italiji; 19.00 Poročila.

■ ČETRTEK, 24. decembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Živozeleno; 8.45 Glasbene skice; 9.30 Psihološki utrinki; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Izbrani listi; 12.00 Od Milj do Devina — Beleška; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotichek; 14.55 Naš jezik; 15.00 Jugoslovanski izvajalci; 15.30 Za ljubitelje vokalnega jazzja; 16.00 Primorska duhovščina pod fašizmom; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mladinski zbor Glasbene matice; 18.00 Četrtekova srečanja; 18.30 Sodobne slovenske novele; 19.00 Poročila; 19.20-24.00 Božično pričakovanje v besedi in glasbi: Božični motivi; 20.00 Tičica arličica; 21.00 Bruna Pertot: Zeleni triptih; 22.00 Koncert božičnih pesmi v tržaški stolnici sv. Justa, katerega je priredila Zveza cerkvenih pevskih zborov v Trstu 4. januarja letos; 22.35 Lahka glasba na božično temo; 23.00 Poročila; 24.00 Polnočnica iz kapele Slovenskega pastoralnega centra v Trstu.

■ PETEK, 25. decembra, ob: 8.00 Poročila; 8.20 Božič v svetu; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.00 Koncert pastoralne glasbe; 11.00 Mladinski oder: »Božično presenečenje«; 11.30 Izbrani listi; 12.00 Na goriškem valu; 12.30 Glasba po željah; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotichek; 14.30 Roman v nadaljevanjih: Mihail Šolohov: »Tihi Don«; 15.00-19.00 Božično popoldne; 15.00 Tičica arličica; 15.30 Božični motivi; 17.00 Goriška božičnica 1980, ki smo jo posneli v goriški stolnici 28. decembra lani; 17.45 Božič v lahki glasbi; 18.00 Bruna Pertot: Zeleni triptih; 19.00 Poročila.

■ SOBOTA, 26. decembra, ob: 8.00 Poročila; 8.20 Slovenske božične pesmi; 9.00 Praznična matineja; 11.00 Mladinski oder: »Dobrosrčni angel in psiček Muri«; 11.30 Izbrani listi; 12.00 Danes in jutri. Oddaja o Reziji — Beleška; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Mladi pisci; 14.55 Naš jezik; 15.00 Začnimo s črko »A«; 17.00 Posnetek božičnega koncerta v Sv. Križu pri Trstu; 18.00 Mali oder: Tatjana Turco: »Venderiglie na plači«; 18.45 Vera in naš čas; 19.00 Poročila.

— Jakec, dejmi ti zdej nomalo razložet, kaku je s to Poljsko, ke jest ne zastopem neč! Tisti delouci pr Solidarnosti kej so? Revolucjonarji al kontrorevolucjonarji?

— Znaš, uradno so uani kontrorevolucjonarji, zato ke so pruti vladi jn čejo jemet vse sorte: čejo govort po radji, čejo volt uani direktorje od fabrik, čejo štrajkat jn tolko drugeh reči.

— Ma sej pravejo vre tolko let, de ne Poljskem komendirajo delouci! Kej čejo še? Zlato uro? Če jemejo komando, jemajo takujntaku vse!

— Ma uani se pej lementajo, de nimajo neč. De vse komendirajo funkcjonarji od partije jn de uani skrbijo samo zase je de še sleparejo po vrhi. Jn tu je pej kontrarevolucjonarno.

— Čaki Jakec, zdej ti bom jest naredu an račun. Vojska je končala pred šestjntridesetimi leti. Če reč, de tisti ke so se rodili kadar je vojska končala jemajo danes šestjntrideset let. Ma tudi tisti, ke so tabat jemeli, denmo reč petnajst let jn začeli delat za garzona, jemajo danes anajnpedeset let. Tu pomene, de od starga režima so samo tisti, ke jemajo več ku anajnpedeset let; tu pomene, de ta večji tal poljskih deloucou je zrasu gor u socjalizmi. Zdej jest prašam: kaku je poljska partija vzgajala delouske množice šestjntrideset let? kej so delali partijski sindikati tolko let, de se danes delouci zagajajo u vlado? Kej niso glih tisti, ke so zmiram komendirali, narveč krivi,

če jemajo zdej te štorje sez tisto Solidarnostjo? Kaku je mogoče, de so se prfina člani partije vpisali u Solidarnost? Jn šula? Kej ni bla pod kontrolo partije? Kaku je vzgajala mladino? Koga be mogli zdej dent pod proces?

— Sej so zaprli tudi Giereka!

— Kej samo Giereka! Jn učitelji jn profesorji, jn partijski jn sindikalni funkcjonarji? Vseh be mogli prašat: kej ste delali? Ne pej čekolirat, de je Solidarnost prutirevolucjonarna! Devet meljonov Poljskih deloucou agentov od CIE al od imperjalizma. Dej, dej!

— Ja, šula se res ni skazala. Jn bol ku je aden štediran, bol je pruti vladi. Vidi, denmo reč, u Rusji: vsi tisti emigranti, vsi tisti Bukovski, Pljuči, Solženicini, Amalriki, Zaharovi jn tolko drugeh — vsi tisti Bukovski, Pljuči, Solženicini,

— Ja, vzgoja je u socjalizmi res za an drek. Vidi, postaumo reč, prfina Stalin, ke je biu oče narodov, je slabo vzgoju svojo hčer jn je tista njegova Svetlana šla po njegovi smrti u Ameriko, namesto, de bi doma lepu gradila socjalizem. Jn se neč ne briga zo politiko, ma lepu godira dnar, ke si ga je nardila ses tisto svojo knjigo.

— Ma ja, ja. Dandanes se ne moreš zanest prou na nobenga.

Srečno in uspešno Novo leto želi usem članom, sodelavcem in prijateljem

Slovenski raziskovalni inštitut

ZIVAHNA KULTURNA DEJAVNOST

V Gorici beležimo v teh dneh izredno pomembne kulturne prireditve, ki so jih organizirale razne javne uprave in kulturne organizacije. Pretekli teden je bil v Avditoriju klavirski recital Vladimira Krpana, naslednji dan se je začelo zborovanje o kulturnih dobrinah v Posočju, ki se je zaključilo v soboto z odprtjem razstave o Mariji Tereziji. Isti dan so se začela tudi mittelevropska srečanja, ki jih v Gorici prireajo že veliko let, v nedeljo in ponedeljek je v Kulturnem domu gostovalo Mestno gledališče ljubljansko s Partljičevvo komedijo »Nasvidenje nad zvezdami«, v torek 15. novembra pa se je v Kulturnem domu začela retrospektiva slovenskega filma, ki se bo zaključila v nedeljo 20. decembra.

Božič in naša dejanja

■ nadaljevanje s 1. strani

In zato je potrebno, da obhajamo tudi mi resničen, življenjski Božič, ki bo v skladu s prvim Božičem, z resničnim Jezusovim rojstvom.

Ni treba, da se odrekamo božični idili, ki si jo sami pripravljamo, a ne zatiskajmo si oči in ne tiščimo si ušes pred resničnim Božičem na našem svetu. Ne pustimo se egoistične uživanja božične mu idile, ki si jo lahko preskrbimo z denarjem, z dobrimi jedmi, z udobnim stanovanjem, s toploto in uživanjem glasbe, čeprav v mehkih božičnih tonih, ampak odprimo usaj srce resničnemu Božiču, stvarnosti na svetu v teh božičnih dneh. Ne delajmo se slepe za tisto, kar se dogaja okrog

nas, ne delajmo se gluhe za klice na pomoč. Vsakdo izmed nas lahko za ta kot za vsak Božič napravi nekaj dobrega, pomaga komu, ki je potreben pomoči, se odreče delčku svoje udobne božične idile v prid nekega dobrega namena.

Vemo, da so med nami tudi taki, ki jim nesreče sveta tudi na Božič in na Novo leto ne bodo dale miru in jih bodo doživljali z vso srčno in razumsko prizadetostjo. Toda voščilo »srečen Božič!« ne zahteva toliko od posameznika. Zahteva samo, da prispevamo k srečnejšemu Božiču za vse z dejanji, s kakim resničnim dobrim dejanjem.

In potem bo Božič tudi za nas res vesel Božič.